

การเสริมสร้างทักษะชีวิตนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

Enhancing Life Skills of Students at Basic Education Level Using a Participatory Action Research.

ปานทอง อังคณิตย์¹โกวิท วัชรินทรางกูร²กระพัน ศรีงาน³

Pantong Angkhanit¹, Kovit Vajarintarangoon², Krapan Sri-ngan³

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีความมุ่งหมาย 1) เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานการเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานแบบมีส่วนร่วมและ 3) เพื่อศึกษาผลการเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ใน 4 องค์ประกอบ คือ 1) ความตระหนักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น 2) การคิดวิเคราะห์ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ 3) การจัดการกับอารมณ์และความเครียด 4) การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่นการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ระดมความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียในการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านห้วยพลวง จังหวัดชัยภูมิ เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกลุ่มตัวอย่างได้จากการเลือกประชากรแบบเจาะจงจากกลุ่มเป้าหมาย 6 กลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหาร ครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง และผู้นำชุมชน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ 1) แบบสำรวจ 2) แบบบันทึกการประชุม 3) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง 4) แบบบันทึกการสนทนากลุ่มและ 5) แบบการสังเกตพฤติกรรมนักเรียนแบบมีส่วนร่วมระยะเวลาในการศึกษา ระหว่างเดือน ตุลาคม พ.ศ.2556 ถึงเดือน กันยายน พ.ศ. 2557 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

¹ นักศึกษาระดับปริญญาเอก คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

^{2,3} อาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

¹ Ph.D. Candidate in Doctoral Student of Faculty of Education , Buriram Rajabhat University

^{2,3} Lecturer, Faculty of Education, Buriram Rajabhat University

ผลการวิจัยปรากฏ ดังนี้

1. สภาพการดำเนินงานการเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานการดำเนินงานด้านการเสริมสร้างทักษะชีวิตนักเรียน โรงเรียนเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงานด้านทักษะชีวิต เนื้อหาของทักษะชีวิตยังสอดคล้องหรือบูรณาการรวมอยู่ในสาระการเรียนรู้ 8 สาระ และอยู่ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งได้แก่กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมนักเรียน และกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องระดับนโยบายยังคงเน้นงานวิชาการเป็นหลัก ผู้มีส่วนได้เสียจึงต้องร่วมมือกันในการเตรียมเด็กและเยาวชนให้มีทักษะในการดำเนินชีวิตให้พึ่งพาตนเอง และเผชิญกับปัญหา เพื่อให้อยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีความสุข

2. การเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีกระบวนการในการเสริมสร้างทักษะชีวิต ซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอนที่สำคัญ 5 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 ศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหา ขั้นที่ 2 วางแผนเพื่อกำหนดกลวิธีสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานขั้นที่ 3 การดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงานขั้นที่ 4 การสังเกตความก้าวหน้าของการจัดกิจกรรมและขั้นที่ 5 สะท้อนผลการดำเนินงานและสรุปผล

3. ผลของการเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผลการศึกษาพบว่า 1) ด้านสร้างความร่วมมือและดำเนินงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ผลสำเร็จของการดำเนินงาน คิดเป็นร้อยละ 65 นักเรียนมีทักษะชีวิตอยู่ในระดับ 3 การเห็นคุณค่า 2) ด้านเห็นคุณค่าและภาคภูมิใจในตนเองและผู้อื่น ผลสำเร็จของการดำเนินงาน คิดเป็นร้อยละ 92 นักเรียนมีทักษะชีวิตอยู่ในระดับ 5 การมีคุณลักษณะ 3) ด้านจุดเด่นจุดด้อยของตนเองผลสำเร็จของการดำเนินงาน คิดเป็นร้อยละ 84 มีทักษะชีวิตอยู่ใน ระดับ 5 การมีคุณลักษณะ 4) ด้านค้นพบความชอบความถนัดและความสามารถของตนเอง ผลสำเร็จของการดำเนินงาน คิดเป็นร้อยละ 66 นักเรียนมีทักษะชีวิตอยู่ใน 3 การเห็นคุณค่า 5) ด้านการวิพากษ์วิจารณ์และประเมินสภาพการรอบตัว ด้วยหลักเหตุผลและข้อมูลที่ถูกต้องผลสำเร็จของการดำเนินงานคิดเป็นร้อยละ 70 นักเรียนมีทักษะชีวิตอยู่ในระดับ 4 การมีระบบและ 6) ด้านเสนอทางออกของข้อขัดแย้งในกลุ่มเพื่อนด้วยเหตุผลและข้อเท็จจริงที่ถูกต้องและใช้วิธีการเชิงบวกผลสำเร็จของการดำเนินงาน คิดเป็นร้อยละ 62 นักเรียนมีทักษะชีวิตอยู่ในระดับ 3 เห็นคุณค่า

คำสำคัญ : การเสริมสร้างทักษะชีวิตนักเรียน, ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน, การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ABSTRACT

The purposes of this research were 1) to examine the implementation of promoting students' life skills at basic education level in order 2) to enhance their life skills by using participatory action research and 3) to find out the effects of enhancing life skills of students at basic education level in four components, including 1) Self - awareness and Empathy 2) Critical and creative thinking and Decision making and problem solving 3) Coping with emotion and stressors, and 4) Interpersonal skills. The qualitative research methodology was applied among stakeholders whose decisions on school management were examined using participatory action research to promote life skills of students at basic education level of Ban Huaypluang School in Chaiyaphum Province. Purposive Sampling technique was used to select people from six target groups: teachers, students, administrators, a school board, parents, and community leaders. The instruments used for data collection in this research were 1) a survey 2) minutes of meeting 3) a structured interview 4) focus group discussion, and 5) participant observation. The study was implemented from October 2013 through September 2014. The data were analyzed by content analysis.

The research findings were as follows:

1. The current state of enhancing students' life skills at basic education level. It was found that the school was the primary agency in the implementation of students' life skills. All 8 topics of life skills were also fielded or integrated into core curriculum and also in the student development activities, including counselling activities, student activities, and outreach activities. Organizations involved in policy remain primarily academic. Therefore, relevant stakeholders have to collaborate to prepare children and youths with life skills to become self-reliant lifestyle and to cope with problems in order to enjoy their happy life.

2. Enhancing life skills of students at basic education level. The process of enhancing life skills consists of 5 key steps: 1) study and analyze the current problems 2) make plans in order to determine

strategies to drive operations 3) follow the implementation of the action plan 4) observe the progress of the events performed and 5) reflect the results of the implementation and make conclusions.

3. The influence of enhancing life skills of students at basic education level using participatory action research. The results of the study revealed that 1) the aspect of partnerships and operations, students joined with others happily doing activities of daily duty cleaning and having lunch together. The results of the implementation accounted for 65 percent. The life skill of students was at level 3 of Self-esteem. 2) the aspect of self-awareness and empathy, national flag assembly activities and home visits were used to promote students' life skills. The success of the implementation accounted for 92 percent. The life skill of students was at level 5 of Desired characteristics. 3) the aspect of strengths and weaknesses, sports events were used and the successful outcome of the implementation accounted for 84 percent. The life skill of students was at level 5 of Desired characteristics. 4) the aspect of self-discovery of preferences and abilities, movements to rhythmic activity were operated. The results of the implementation accounted for 66 percent. The life skill of students was at level 3 of Self-esteem. 5) the aspect of criticism and environmental impact assessments with rational and accurate information, the use of news-telling about everyday activities and events of the day was operated as well as the use of the school Internet. The results of the implementation accounted for 70 percent. The life skill of students was at level 4 of Systematic problem solving and decision making and 6) the aspect of negotiation for solving or reducing problems and conflicts in a group of friends using positive approach. The activities were put emphasis on teamwork, including important events, boy scouts, and girl guides. The result of the implementation was 62 percent. The life skill of students was at level 3 of Self-esteem.

Key words : Enhancing life skill of students, Basic education level,
Participatory action research

บทนำ

สภาพสังคมในทศวรรษใหม่เป็นยุคของความเร็ว และความล้ำสมัยของเทคโนโลยีการสื่อสารการมีวิถีชีวิตยุคใหม่ต้องดำเนินชีวิตอย่างมีวิจารณญาณซึ่งจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างมากนี้เอง ได้ส่งผลกระทบต่อเด็กในวัยเรียนทั้งการดำเนินชีวิตท่ามกลางกระแสเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลง ตลอดจนการเผชิญสิ่งยั่วยุหรือตัวแบบที่ไม่เหมาะสมต่าง ๆ รอบตัว ก่อให้เกิดปัญหาเด็กและเยาวชนอย่างมากทั้งปัญหาด้านการปรับตัว ปัญหาด้านอารมณ์และจิตใจ ปัญหาสุขภาพ ปัญหาความรุนแรง ปัญหาเด็กติดเกม ปัญหายาเสพติด ปัญหาทางเพศ ฯลฯ โดยเฉพาะในเด็กและเยาวชนที่มีทักษะชีวิตต่ำขาดภูมิคุ้มกันทางสังคมที่ดี เมื่อจบการศึกษาขึ้นพื้นฐานไปแล้วอาจเป็นคนที่ไม่ประสบความสำเร็จในชีวิต มีปัญหาทางอารมณ์จิตใจและมีความขัดแย้งในชีวิตได้ง่าย (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2555 : 1) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้กำหนดสาระสำคัญที่ส่งผลต่อนักเรียน ในหมวด 1 มาตรา 6 ไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อการพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมี

ความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542 : 3) และในหมวด 4 มาตรา 24(4) และ (6) ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน อีกทั้งยังมีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542 : 8) การศึกษาจึงเป็นกระบวนการที่สำคัญในการที่จะสร้างเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ความสามารถ มีทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต การศึกษากับชีวิตควรเป็นเรื่องเดียวกันและไม่ควรแยกออกจากกัน เพราะต่างมีส่วนส่งเสริมและสนับสนุนซึ่งกันและกัน เป็นการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความเป็นจริงของชีวิตมากที่สุด และเป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ได้จริง (อมรรวิชัย นาคทรพรพ, 2551: 2)

แนวคิดการพัฒนาทักษะชีวิตในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทักษะชีวิตเป็นความสามารถของบุคคลที่จะจัดการกับปัญหาต่าง ๆ รอบตัวในสภาพสังคมปัจจุบันและเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดองค์ประกอบทักษะชีวิตที่สำคัญไว้ 4 องค์ประกอบดังนี้ คือ 1) การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเอง

และผู้อื่น 2) การคิดวิเคราะห์ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ 3) การจัดการกับอารมณ์และความเครียด และ 4) การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น (ทักษะชีวิต, 2556 : ออนไลน์) การเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียน จึงเป็นการพัฒนาให้เป็นบุคคลที่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษา โรงเรียนในฐานะที่รับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอน ในระดับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้ตระหนักในปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียน แต่อย่างไรก็ตาม การดำเนินการเสริมสร้างทักษะชีวิตที่ผ่านมายังขาดประสิทธิภาพ จะเห็นได้จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของโรงเรียนบ้านห้วยพลวง (2555 : 12) พบว่า ครอบครัวนักเรียนจำนวนมากหย่าร้าง ครอบครัวส่วนใหญ่มีปัญหาด้านเศรษฐกิจ นักเรียนอาศัยอยู่กับญาติ นักเรียนหลายคนสูบบุหรี่ ในเรื่องยาเสพติด การเล่นเกม และการติดเกม เป็นต้นการเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ ต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่าย ซึ่งบุคคลเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่จะต้องส่งเสริมสนับสนุนและลดประเด็นปัญหาสำคัญที่เข้ามาคุกคามชีวิต และช่วยให้ปรับตนเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งจากผลการวิจัยวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของไพศาล มั่นอก (2557 :113) ได้ศึกษาเรื่องการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ร่วมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาขนาดเล็กของนักเรียนโรงเรียนวิเศษชัยชาญวิทยาคมพบว่าหลังการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้วยกลยุทธ์ทั้ง 5 กลยุทธ์ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) การมีความซื่อสัตย์สุจริต 2) การมีความขยันอดทน 3) การมีสติปัญญา และ 4) การมีความเพียร ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างการดำเนินชีวิตในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านส่วนตัว ด้านครอบครัว ด้านสังคมและกลุ่มเพื่อน ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น(สกล วรเจริญศรี, 2550 : 23)

ผู้วิจัย ในฐานะหัวหน้าสถานศึกษาได้ตระหนักถึงปัญหาและความสำคัญในภาระหน้าที่ จึงมีแนวคิดที่จะเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) สร้างการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร คณะครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองและผู้นำชุมชน ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนได้ตรงตามสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการอย่างแท้จริง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนานักเรียนให้มีทักษะชีวิต

สามารถดำเนินชีวิตได้เหมาะสมกับสภาพ
ของสังคมในปัจจุบันอย่างมีความสุข

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการ
ดำเนินงานการเสริมสร้างทักษะชีวิตของ
นักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต
ของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
แบบมีส่วนร่วม
3. เพื่อศึกษาผลการเสริมสร้าง
ทักษะชีวิตของนักเรียน ระดับการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตการศึกษา

1. กระบวนการวิจัย วิจัยเรื่อง
การเสริมสร้างทักษะชีวิตนักเรียน ระดับ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้การวิจัยเชิง
ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory
Action Research: PAR) โดยผู้วิจัยได้
ประยุกต์ใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ
แบบมีส่วนร่วม ตามแนวคิดของเคมมิส
และแม็คแท็กการ์ท (Kemmis &
McTaggart, 1988:11-15) ซึ่งแบ่ง
ออกเป็น 2 ระยะคือ 1) ระยะก่อน
ดำเนินการศึกษาบริบทและวิเคราะห์
สภาพปัจจุบันปัญหาของพื้นที่ศึกษาและ
2) ระยะดำเนินการประยุกต์ใช้การวิจัยเชิง
ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

2. พื้นที่ศึกษาคือ โรงเรียน
บ้านห้วยพลวง ตำบลโอล์ อำเภอกุ
เชียว จังหวัดชัยภูมิ สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต
2

ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

ผู้วิจัยได้เชิญชวนผู้ร่วมวิจัยซึ่ง
เป็นกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมโครงการวิจัย
โดยมีคุณลักษณะดังนี้ คือ 1) เป็น
บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งใน
โรงเรียนและนอกโรงเรียนในการส่งเสริม
สนับสนุนและร่วมปฏิบัติกิจกรรมและ 2)
สมัครใจเข้าร่วมโครงการวิจัย
ประกอบด้วย

กลุ่มผู้ร่วมวิจัย จำนวน 5
คน ประกอบด้วย 1) ผู้วิจัย จำนวน 1
คน 2) ครูหัวหน้ากิจการนักเรียน จำนวน
1 คน 3) ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่
4-6 จำนวน 3 คน

กลุ่มเป้าหมายในการ
เสริมสร้างทักษะชีวิต เป็นนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 1- 6 โรงเรียนบ้าน
ห้วยพลวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 จำนวน 74
คน

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 45
คน ประกอบด้วย 1) ผู้บริหาร จำนวน
1 คน 2) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่
4-6 จำนวน 20 คน ที่มีผลการประเมิน
ความสามารถการพัฒนาผู้เรียนด้าน
ทักษะชีวิตของสำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับไม่ผ่าน

(ได้คะแนนระหว่าง 0-14 คะแนน จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน) และสามารถอ่านออกเขียนได้และยินดีให้ความร่วมมือในโครงการวิจัยโดยเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง 3) กลุ่มคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจงจำนวน 2 คน คือ ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและกรรมการซึ่งเป็นตัวแทนของผู้นำชุมชน4) กลุ่มผู้ปกครอง จำนวน 20 คน โดยเป็นผู้ปกครองของนักเรียนในข้อ 2 และ 5) กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 2 คนได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง คือผู้ใหญ่บ้านในเขตบริการของโรงเรียนบ้านห้วยพลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศัยภูมิเขต 2

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 5 ประเภท ประกอบด้วย

1.แบบสำรวจ จำนวน 1 ฉบับลักษณะของเครื่องมือ เป็นแบบสำรวจเพื่อการวิจัย สำหรับนักเรียน เรื่องการเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมี 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวนักเรียน ตอนที่ 2 ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น

2. แบบบันทึกการประชุม จำนวน 1 ฉบับลักษณะของเครื่องมือ เป็นแบบสำหรับใช้บันทึกการประชุมของกลุ่มผู้ร่วมวิจัยและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

3. แบบสัมภาษณ์จำนวน 6 ฉบับลักษณะของเครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเรื่อง การเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 1) แบบสัมภาษณ์ สำหรับผู้บริหาร 2) แบบสัมภาษณ์ สำหรับครู 3) แบบสัมภาษณ์ สำหรับผู้ปกครอง4) แบบสัมภาษณ์ สำหรับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 5) แบบสัมภาษณ์ สำหรับผู้นำชุมชน และ 6) แบบสัมภาษณ์ สำหรับนักเรียน

4. แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม จำนวน 1 ฉบับ ลักษณะของเครื่องมือเป็นแบบสำหรับบันทึกการสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูล

5. แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมนักเรียนจำนวน 11 ฉบับลักษณะของเครื่องมือเป็นแบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียนแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 1) แบบบันทึกการสังเกตกิจกรรมเวรรักษาความสะอาด 2) แบบบันทึกการสังเกตกิจกรรมรับประทานอาหาร 3) แบบบันทึกการสังเกตกิจกรรมหน้าเสาธง 4) แบบบันทึกการสังเกตกิจกรรมเยี่ยมบ้าน 5) แบบบันทึกการสังเกตกิจกรรมแข่งขันกีฬากรณีเป็นผู้ชมการแข่งขัน 6) แบบบันทึกการสังเกตกิจกรรมแข่งขันกีฬากรณีเป็นผู้แข่งขัน 7) แบบบันทึกการสังเกตกิจกรรมการเคลื่อนไหวประกอบจังหวะ 8) แบบบันทึกการสังเกต

กิจกรรมเล่าข่าวและเหตุการณ์ประจำวัน
9) แบบบันทึกการสังเกตกิจกรรมใช้ห้อง
ศูนย์อินเทอร์เน็ต 10) แบบบันทึกการ
สังเกตกิจกรรมวันสำคัญ 11) แบบ
บันทึกการสังเกตกิจกรรมลูกเสือเนตร
นารี

วิธีการสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ศึกษา
เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศ
และต่างประเทศ ตลอดจนการทบทวน
แนวคิด ทฤษฎีต่างๆ และการหา
คุณภาพของเครื่องมือ โดยนำเสนอ
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบ
ความเหมาะสม ความเที่ยงตรงเชิง
เนื้อหา ความถูกต้องเหมาะสมตาม
โครงสร้าง และภาษา ปรับปรุงแก้ไข
ตามคำแนะนำอาจารย์ที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์ และนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ
จำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบ
ความสอดคล้อง ความถูกต้องเหมาะสม
จากนั้นแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของ
ผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นตอนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัย
เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตนักเรียน ระดับ
การศึกษาขั้นพื้นฐานแบ่งออกเป็น 2
ระยะ ดังนี้

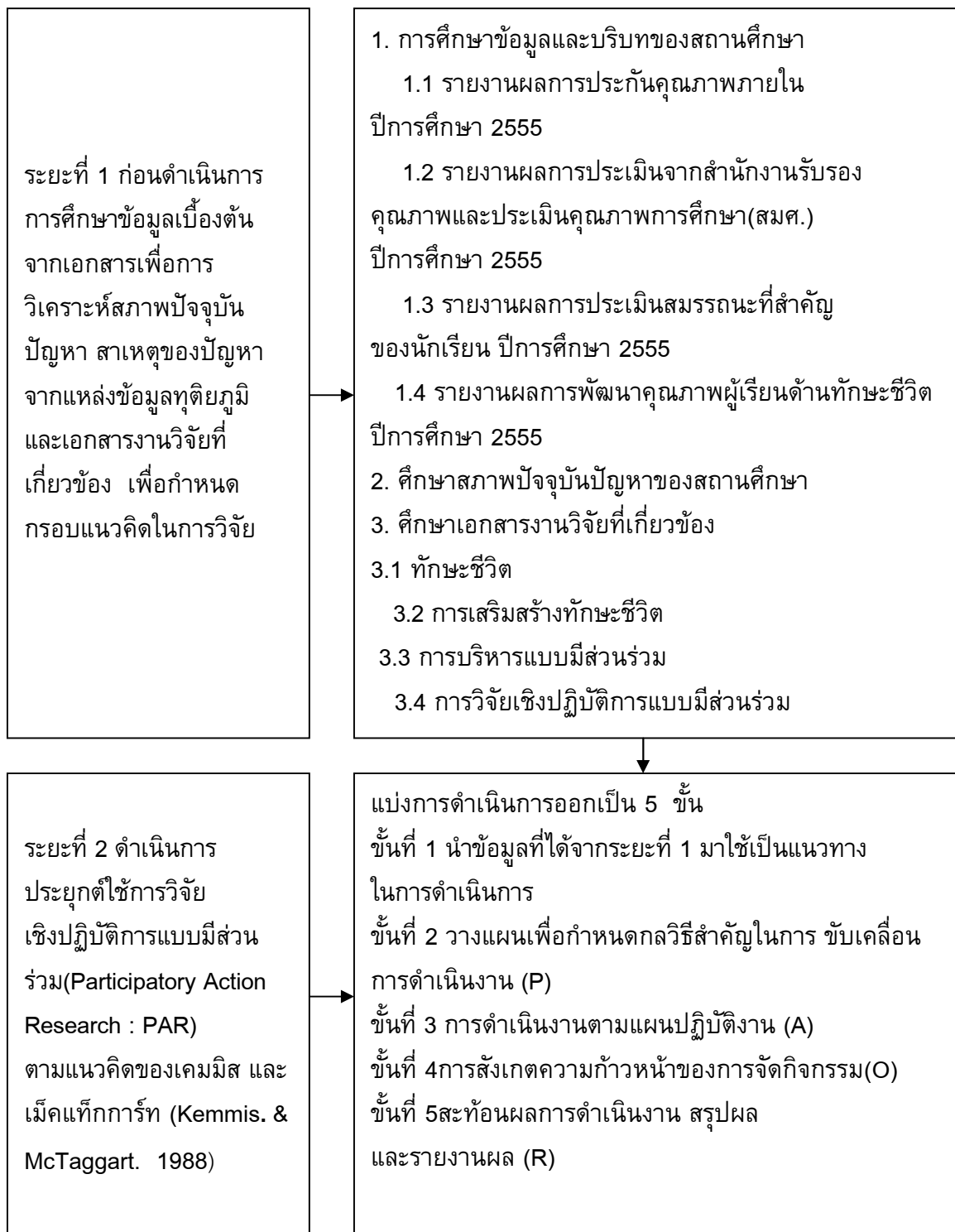
ระยะที่ 1 ก่อนดำเนินการ
ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยศึกษาบริบทและ
วิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหาของพื้นที่

ศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลโดยศึกษาข้อมูล
เบื้องต้นจากเอกสารเพื่อการวิเคราะห์
สภาพปัจจุบันปัญหา สาเหตุของปัญหา
จากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิและเอกสาร
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและใช้เทคนิควิธีการ
สำรวจ การประชุม และการสัมภาษณ์
เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย

ระยะที่ 2 ระยะดำเนินการ
วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เก็บ
รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสนทนากลุ่ม
และแบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียน มี
กระบวนการเสริมสร้างทักษะชีวิต ซึ่ง
ประกอบด้วย ขั้นตอนที่สำคัญ 5
ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 นำข้อมูลที่ได้
จากระยะที่ 1 มาใช้เป็นแนวทางในการ
ดำเนินงานขั้นที่ 2 วางแผนเพื่อกำหนด
กลวิธีสำคัญในการขับเคลื่อนการ
ดำเนินงานขั้นที่ 3 การดำเนินงานตาม
แผนปฏิบัติงานขั้นที่ 4 การสังเกต
ความก้าวหน้าของการจัดกิจกรรมและขั้น
ที่ 5 สะท้อนผลการดำเนินงานสรุปผล
และรายงานผล โดยผู้วิจัยได้การเก็บ
รวบรวมข้อมูลหลังการปฏิบัติการ
เสริมสร้างทักษะชีวิตนักเรียน ระดับ
การศึกษาขั้นพื้นฐานจากแบบสำรวจ
แบบประชุมแบบสัมภาษณ์ แบบบันทึก
การสนทนากลุ่มและแบบสังเกต
พฤติกรรมนักเรียน เขียนเป็นบันทึก
รายงานผลการดำเนินงาน

การดำเนินการวิจัย ระยะที่ 1 และระยะที่ 2 สรุปเป็นแผนภาพ ดังนี้

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย การเสริมสร้างทักษะชีวิตนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ที่มา :เคมมิส และแม็คแท็กการ์ท (Kemmis & McTaggart, 1988)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. นำข้อมูลที่รวบรวมได้จากการสำรวจ การประชุม การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มและการสังเกต มาวิเคราะห์โดยยึดหลักสามเส้า (Triangulation) ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านข้อมูล (Data Triangulation) จากแหล่งข้อมูลของผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ กลุ่มผู้ร่วมวิจัยและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ด้านผู้วิจัย (Investigator Triangulation) โดยการเก็บข้อมูลจากผู้ร่วมวิจัยหลายคน และด้านวิธีการ (Methodological Triangulation) โดยการใช้ข้อมูลจากเครื่องมือต่าง ๆ จากการดำเนินกิจกรรมในแต่ละกิจกรรมตามแผนปฏิบัติการ

2. นำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ การประชุม การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มและการสังเกต มาเชื่อมโยงเรียบเรียงในเชิงพรรณนาวิเคราะห์

3. นำข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินการดำเนินกิจกรรมแต่ละกิจกรรมของแผนปฏิบัติการมาตรวจสอบความถูกต้อง และให้คะแนนตามเกณฑ์ แล้วหาค่าเฉลี่ย โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนและการแปลคะแนน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ ร้อยละ (percentage) 2) ค่าเฉลี่ย (Mean) และ 3) ร้อยละความก้าวหน้า

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์สภาพการดำเนินงานพบว่า โรงเรียนเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงานด้านทักษะชีวิต เนื้อหาของทักษะชีวิตยังสอดคล้องหรือบูรณาการรวมอยู่ในสาระการเรียนรู้ 8 สาระ และอยู่ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องระดับนโยบายยังคงเน้นงานวิชาการเป็นหลัก ผู้มีส่วนได้เสียจึงต้องร่วมมือกันในการเตรียมเด็กและเยาวชนให้มีทักษะในการดำเนินชีวิตให้พึ่งพาตนเอง และเผชิญกับปัญหา เพื่อให้อยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีความสุข

2. ผลการศึกษาขั้นตอนการดำเนินการพบว่า มีขั้นตอนที่สำคัญ 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหา ขั้นที่ 2 วางแผนเพื่อกำหนดกลวิธีสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ขั้นที่ 3 การดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงานขั้นที่ 4 การสังเกต

ความก้าวหน้าของการจัดกิจกรรมและ
ขั้นที่ 5สะท้อนผลการดำเนินงานและ
สรุปผล

3. ผลการประเมินการจัด
กิจกรรม 1) ด้านสร้างความร่วมมือและ
ดำเนินงานร่วมกับผู้อื่น ผลการสำรวจก่อน
ทำการวิจัย นักเรียนมีทักษะอันพึง
ประสงค์ ร้อยละ 20 หลังจากการจัด
กิจกรรมโดยใช้กิจกรรมเวรทำความสะอาด
สะอาดประจำวันและกิจกรรมรับประทาน
อาหารกลางวัน ประเมินผลสำเร็จของ
การดำเนินงาน คิดเป็นร้อยละ 65
นักเรียนมีทักษะชีวิตอยู่ในระดับ 3 การ
เห็นคุณค่าเพิ่มขึ้น ร้อยละ 45 2) ด้าน
เห็นคุณค่าและภาคภูมิใจในตนเองและผู้อื่น
ผลการสำรวจก่อนทำการวิจัย นักเรียนมี
ทักษะอันพึงประสงค์ ร้อยละ 33.33
หลังจากการจัดกิจกรรมโดยใช้กิจกรรม
หน้าเสาธงและกิจกรรมเยี่ยมบ้าน
ประเมินผลสำเร็จของการดำเนินงาน คิด
เป็นร้อยละ 92 นักเรียนมีทักษะชีวิตอยู่
ใน ระดับ 5 การมีคุณลักษณะ เพิ่มขึ้น
ร้อยละ 58.673) ด้านจุดเด่นจุดด้อยของ
ตนเองผลการสำรวจก่อนทำการวิจัย
นักเรียนมีทักษะอันพึงประสงค์ร้อยละ
36.67 หลังจากการจัดกิจกรรมโดยใช้
กิจกรรมการแข่งขันกีฬา ประเมิน
ผลสำเร็จของการดำเนินงาน คิดเป็นร้อย
ละ 84 มีทักษะชีวิตอยู่ใน ระดับ 5 การ
มีคุณลักษณะ เพิ่มขึ้นร้อยละ 47.33 4)
ด้านค้นพบความชอบความถนัดและ
ความสามารถของตนเอง ผลการสำรวจ

ก่อนทำการวิจัย นักเรียนมีทักษะอันพึง
ประสงค์ ร้อยละ38.33 หลังจากการจัด
กิจกรรมโดยใช้กิจกรรมการเคลื่อนไหว
ประกอบจังหวะ ประเมินผลสำเร็จของ
การดำเนินงาน คิดเป็นร้อยละ 66
นักเรียนมีทักษะชีวิตอยู่ใน 3 การเห็น
คุณค่า เพิ่มขึ้น ร้อยละ 27.67 5) ด้าน
การวิพากษ์วิจารณ์และประเมินสภาพการ
รอบตัวด้วยหลักเหตุผลและข้อมูลที่ถูกต้อง
ผลการสำรวจก่อนทำการวิจัย นักเรียนมี
ทักษะอันพึงประสงค์ ร้อยละ41.67
หลังจากการจัดกิจกรรมโดยใช้กิจกรรมเล่า
ข่าวและเหตุการณ์ประจำวันและกิจกรรม
การใช้ห้องอินเทอร์เน็ตโรงเรียน ประเมิน
ผลสำเร็จของการดำเนินงาน คิดเป็นร้อย
ละ 70 นักเรียนมีทักษะชีวิตอยู่ในระดับ
4 การมีระบบ เพิ่มขึ้น ร้อยละ28.33
และ6)ด้านเสนอทางออกของข้อขัดแย้งใน
กลุ่มเพื่อนด้วยเหตุผลและข้อเท็จจริงที่
ถูกต้องและใช้วิธีการเชิงบวกผลการ
สำรวจก่อนทำการวิจัย นักเรียนมีทักษะ
อันพึงประสงค์ ร้อยละ 43.33 หลังจาก
การจัดกิจกรรมโดยใช้กิจกรรมวันสำคัญ
และกิจกรรมลูกเสือเนตรนารี ประเมิน
ผลสำเร็จของการดำเนินงาน คิดเป็นร้อย
ละ 62 นักเรียนมีทักษะชีวิตอยู่ในระดับ
3 เห็นคุณค่า เพิ่มขึ้นร้อยละ 18.67

อภิปรายผล

1. สภาพการดำเนินงานการ
เสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียน ระดับ
การศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานการณ

ปัจจุบันพบว่า โรงเรียนเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงานด้านทักษะชีวิต เนื้อหาของทักษะชีวิตยังสอดคล้องหรือบูรณาการรวมอยู่ในสาระการเรียนรู้ 8 สาระ และอยู่ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 20-21) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องระดับนโยบายยังคงเน้นงานวิชาการเป็นหลัก ผู้มีส่วนได้เสียจึงต้องร่วมมือกันในการเตรียมเด็กและเยาวชนให้มีทักษะในการดำเนินชีวิตให้พึ่งพาตนเอง และเผชิญกับปัญหา เพื่อให้อยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีความสุข สอดคล้องกับ อมรวิรัช นาคทรพรพ, (2551 : 12) ที่กล่าวว่า การศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญในการที่จะสร้างเด็ก และเยาวชนให้มีความรู้ความสามารถ มีทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต ในสังคมปัจจุบันและเป็นต้นทุนชีวิตสำหรับอนาคต จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ของการจัดการศึกษาเพื่อให้ตอบสนองกับความต้องการที่จำเป็นและเกิดประโยชน์สูงสุดในการนำไปใช้สำหรับการดำรงชีวิตของผู้เรียน การศึกษากับชีวิตควรเป็นเรื่องเดียวกันและไม่ควรแยกออกจากกันเพราะต่างมีส่วนส่งเสริมและสนับสนุนซึ่งกันและกัน เป็นการเรียนที่สอดคล้องกับความเป็นจริงของชีวิตมากที่สุด และเป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ได้จริงที่เรียกว่ามีทักษะชีวิตเด็กไทยรุ่นใหม่ต้องรู้วิชาชีวิตจะต้องมีทักษะชีวิตที่ปลอดภัย เป็นผู้บริโภคที่ชาญฉลาด เป็นผู้รู้เท่าทันสื่อ เป็นคน

เข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรม เป็นคนที่มีจิตใจใฝ่สันติ

2. ผลการศึกษาขั้นตอนการดำเนินการพบว่า มีขั้นตอนที่สำคัญ 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหา ขั้นที่ 2 วางแผนเพื่อกำหนดกลวิธีสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ขั้นที่ 3 การดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงานขั้นที่ 4 การสังเกตความก้าวหน้าของการจัดกิจกรรมและขั้นที่ 5 สะท้อนผลการดำเนินงานและสรุปผล ตามองค์ประกอบทักษะชีวิตของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทักษะชีวิตที่คาดหวังตามช่วงวัยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2554 : 1) ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการของแครร์และเค็มมิส (Carr & Kemmis, 1986 :220-222) ที่ผู้วิจัยมีส่วนร่วมในการวิจัยในลักษณะที่เป็นความร่วมมือกันทั้งผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยต่างมีสถานะที่เท่าเทียมกันในการร่วมคิดร่วมปฏิบัติและร่วมกันประเมินผลการใช้วิธีวิจัยหลักที่นำมาใช้เป็นเครื่องมือในการหาคำตอบ สำหรับการวิจัยที่ต้องการหาความหมายและทำความเข้าใจกับสิ่งที่เกิดขึ้นตามมุมมองของผู้ถูกวิจัยซึ่งเป็นวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ซึ่งต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ได้แก่ ผู้บริหาร คณะครู คณะกรรมการ

สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองและผู้นำชุมชน ซึ่งตอบสนองต่อเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่เน้นการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัวและชุมชน การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ก่อให้เกิดผลดีหลายประการ สอดคล้องกับงานวิจัยของธงชาติ วงษ์สวรรค์ (2554: 68) กล่าวคือ 1) ทำให้วัตถุประสงค์และข้อค้นพบมีความตรงมากขึ้น 2) ทำให้สามารถสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ในบริบทต่าง ๆ ได้ 3) ทำให้เกิดความร่วมมือมากขึ้นระหว่างนักวิจัยและผู้มีส่วนได้เสีย 4) เน้นให้ผู้มีส่วนร่วมเห็นสิ่งจูงใจในทางบวก ซึ่งจะทำให้เกิดแรงจูงใจและความพึงพอใจ

3. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการศึกษาทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสร้างความร่วมมือและดำเนินงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข 2) ด้านเห็นคุณค่าและภาคภูมิใจในตนเองและผู้อื่น 3) ด้านจุดเด่นจุดด้อยของตนเอง 4) ด้านค้นพบความชอบความถนัดและความสามารถของตนเอง 5) ด้านการวิพากษ์วิจารณ์และประเมินสภาพการรอบตัว ด้วยหลักเหตุผลและข้อมูลที่ถูกต้อง และ 6) ด้านการเสนอทางออกของข้อขัดแย้งในกลุ่มเพื่อนด้วยเหตุผลและข้อเท็จจริงที่ถูกต้องและใช้วิธีการเชิง

บวก ประเมินผลสำเร็จของการดำเนินงานโดยเฉลี่ย คิดเป็นร้อยละ 73.16 นักเรียนมีทักษะชีวิตอยู่ในระดับ 4 การมีระบบจะเห็นได้ว่าทักษะที่พึงประสงค์ของการวิจัยที่สำคัญที่สุด คือ

1) ด้านความเห็นใจผู้อื่น ทั้งนี้ในสังคมปัจจุบันนักเรียนมีความแตกต่างระหว่างบุคคลและรู้ว่าทุกคนมีคุณค่าเห็นใจและยอมรับบุคคลที่มีปัญหาและเข้าใจสภาพของสังคมมากขึ้น ทำให้การดำเนินชีวิตประจำวันอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัญชลี ภูมิจันทิก(2554 : 60) ที่กล่าวว่า ถ้าบุคคลที่เข้าใจในจุดเด่นจุดด้อยของตนเองว่าอะไรที่ตนปรารถนาและไม่พึงปรารถนาจะทำให้เข้าใจในความแตกต่างของบุคคลอื่นของบุคคลอื่นจะมีความรู้สึกเห็นใจบุคคลที่แตกต่างจากเรา ถึงแม้เราจะไม่คุ้นเคย ซึ่งจะช่วยให้เราเข้าใจและยอมรับความแตกต่างของบุคคลทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีทางสังคม

2) ทักษะอันพึงประสงค์ ด้านการมีวินัย หมายถึงความสามารถของบุคคลในการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมให้เป็นไปตามที่มุ่งหวัง โดยเกิดความสำนึกเป็นค่านิยมที่ดีงาม แต่ทั้งนี้จะต้องไม่กระทำการใด ๆ อันเป็นผลที่ทำให้เกิดความยุ่งยากแก่ตนเองและบุคคลอื่นในอนาคต จะต้องเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองแก่ตนเองและบุคคลอื่น โดยไม่ขัดต่อระเบียบของสังคมและสิทธิของบุคคลอื่น วินัยจึงเป็น

สิ่งที่สำคัญต่อการพัฒนาเด็ก เพราะช่วย
เพิ่มความปรารถนาของเด็กให้เต็ม
รวมทั้งการปรับตัวทางบุคลิกภาพอย่างมี
ความสุข (Hurlock, 1964 : 393)
เนื่องจากวินัยคือ การแสดงออกซึ่ง
คุณธรรมต่าง ๆ มีหลักปัจจัยสำคัญ
ร่วมกันที่ทำให้เกิดพฤติกรรมด้านวินัยใน
ตนเอง ดังที่นักจิตวิทยาได้สรุปลักษณะ
ของบุคคลที่มีวินัยในตนเองเอาไว้ ซึ่ง
สอดคล้องกับงานวิจัยของแสงวัน ทอง
ทิพย์ (2554: 20) กล่าวถึงคุณลักษณะ
ที่สำคัญของผู้ที่มีวินัยในตนเอง มี
คุณลักษณะที่สำคัญได้แก่ การมีระเบียบ
และปฏิบัติตนตามกฎเกณฑ์ของโรงเรียน
หรือสังคม สามารถควบคุมอารมณ์ได้ มี
ความอดทนตรงต่อเวลา มีความ
รับผิดชอบมีความซื่อสัตย์และมีความเป็น
ผู้นำ

ข้อเสนอแนะ

ผลจากการวิจัย การเสริมสร้าง
ทักษะชีวิตของนักเรียน ระดับการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ
แบบมีส่วนร่วมผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำ
ผลการวิจัยไปใช้

1.1 การจัดกิจกรรม
พัฒนาผู้เรียน ต้องเป็นการเรียนรู้ควบคู่
ไปกับการพัฒนาตนเองของผู้เรียน
สถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรม
ที่หลากหลาย ที่เน้นผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง
และเรียนผ่านประสบการณ์ ในการ

เสริมสร้างคุณลักษณะนิสัยที่ดี เป็น
พื้นฐานของการเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ
และของสังคมโลก

1.2 ผู้เรียนนักเรียนมี
บทบาท ในการวิเคราะห์ตนเอง และร่วม
กิจกรรมตามความสมัครใจได้รู้จักตนเอง
มีจิตอาสา สามารถปรับตัว มีทักษะทาง
สังคมและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข
ครูผู้สอนนำผลการดำเนินงานไป
พัฒนาการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหาร
โรงเรียนนำข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนไป
ใช้ในการกำหนดแนวทางการพัฒนา
นักเรียน หลักสูตร และพัฒนาคุณภาพ
การศึกษา

1.3 ผู้บริหาร เป็นผู้
มีบทบาทในการกำหนดแผนการจัดกิจกรรม
ไว้ในหลักสูตรสถานศึกษาและให้ทุกฝ่ายมี
ส่วนร่วม ชี้แจง พัฒนาส่งเสริม สร้าง
ความตระหนักให้กับบุคลากรและสร้าง
เครือข่ายประสานความร่วมมือ
แลกเปลี่ยนเรียนรู้ นิเทศ ติดตาม
ประเมินผลและให้คำปรึกษา สร้างขวัญ
กำลังใจ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการ
วิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเรื่อง การ
เสริมสร้างทักษะชีวิตนักเรียน ระดับ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้การวิจัยเชิง
ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในระดับ
การศึกษาอื่น ที่จัดการศึกษาทั้งในระบบ
การศึกษา นอกกระบวนการศึกษา

2.2. ควรศึกษาเรื่อง การเสริมสร้างทักษะชีวิตนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยการใช้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมนักเรียนที่นอกเหนือจากกิจกรรมที่โรงเรียนเคยจัดอยู่แล้ว และใช้วิธีการประเมินพฤติกรรมนักเรียนในรูปแบบอื่น ๆ

เพื่อให้มีความหลากหลาย และประเมินได้ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

2.3 ควรศึกษาเรื่อง การเสริมสร้างทักษะชีวิตนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้การวิจัยแบบอื่น ๆ และใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ผลการศึกษาในเชิงลึกมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : คุรุสภาลาดพร้าว.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ธงชาติ วงษ์สวรรค์.(2554). การพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา , 22 (2), 68.

ไพศาล มั่นอก. (2557). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาขนาดเล็ก : กรณีศึกษาของนักเรียนโรงเรียนวิเศษชัยชาญวิทยาคม. วารสารสุทธิปริทัศน์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 28(88), 113

โรงเรียนบ้านห้วยพลวง. (2555).รายงานการประกันคุณภาพภายใน ประจำปีการศึกษา 2555. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 , ชัยภูมิ.

สกล วรเจริญศรี. (2550). การศึกษาทักษะชีวิตและการสร้างโมเดลกลุ่มฝึกรวมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนวัยรุ่น. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. ,มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2554). การพัฒนาทักษะชีวิตในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน. มพท. 2554

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2555). แนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตบูรณาการการเรียนการสอน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร

แห่งประเทศไทย.

- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (19 สิงหาคม 2555). *ทักษะชีวิต*. สืบค้นเมื่อ 16 กรกฎาคม 2556, จาก www.lifeskills.obec.go.th/lifeskills.php
- แสงวัน ทองทิพย์. (2554). *การพัฒนาความมีวินัยในตนเองของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนชุมชนบ้านอาฮี อำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม* วิทยานิพนธ์ ค.ม., มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, เลย.
- อมรวิชัย นาครทรรพ. (2551). *การศึกษาในวิถีชุมชน : การสังเคราะห์ประสบการณ์* ในชุดโครงการวิจัยด้านการศึกษากับชุมชน. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- อัญชลี ภูมิจันทร์. (2554). *ประสิทธิผลโปรแกรมสุขศึกษาในการประยุกต์ใช้การเสริมสร้างทักษะชีวิตกับแรงสนับสนุนทางสังคมเพื่อป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร* ในนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดนครราชสีมา. *วารสารวิจัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น (ฉบับบัณฑิตศึกษา)*, 11 (4), 55 - 66.
- Carr, W. and S. Kemmis. 1986. *Becoming Critical: Education, Knowledge and Action Research*. Geelong: Deakin University Press.
- Hurlock, E.B. (1964). *Child Development*. (4th ed.). New York : Mc Graw - Hill Book company
- Kemmis, S. & McTaggart, R. (1988). *The Action Research Journal*. Melbourne : Deakin University.

การเสริมสร้างทักษะชีวิตนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

Enhancing Life Skills of Students at Basic Education Level Using a Participatory Action Research.

ปานทอง อังคนิตย์¹ โกวิท วัชรินทรางกูร² กระพัน ศรีงาน³

Pantong Angkhanit¹, Kovit Vajarintarangoon², Krapan Sri-ngan³

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีความมุ่งหมาย 1) เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานการเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานแบบมีส่วนร่วมและ 3) เพื่อศึกษาผลการเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ใน 4 องค์ประกอบ คือ 1) ความตระหนักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น 2) การคิดวิเคราะห์ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ 3) การจัดการกับอารมณ์และความเครียด 4) การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่นการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ระดมความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียในการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านห้วยพลวง จังหวัดชัยภูมิ เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกลุ่มตัวอย่างได้จากการเลือกประชากรแบบเจาะจงจากกลุ่มเป้าหมาย 6 กลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหาร ครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง และผู้นำชุมชน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ 1) แบบสำรวจ 2) แบบบันทึกการประชุม 3) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง 4) แบบบันทึกการสนทนากลุ่มและ 5) แบบการสังเกตพฤติกรรมนักเรียนแบบมีส่วนร่วมระยะเวลาในการศึกษา ระหว่างเดือน ตุลาคม พ.ศ.2556 ถึงเดือน กันยายน พ.ศ. 2557 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

¹ นักศึกษาระดับปริญญาเอก คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

^{2,3} อาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

¹ Ph.D. Candidate in Doctoral Student of Faculty of Education , Buriram Rajabhat University

^{2,3} Lecturer, Faculty of Education, Buriram Rajabhat University

ผลการวิจัยปรากฏ ดังนี้

1. สภาพการดำเนินงานการเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานการดำเนินงานด้านการเสริมสร้างทักษะชีวิตนักเรียน โรงเรียนเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงานด้านทักษะชีวิต เนื้อหาของทักษะชีวิตยังสอดคล้องหรือบูรณาการรวมอยู่ในสาระการเรียนรู้ 8 สาระ และอยู่ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งได้แก่งิจกรรมแนะแนว กิจกรรมนักเรียน และกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องระดับนโยบายยังคงเน้นงานวิชาการเป็นหลัก ผู้มีส่วนได้เสียจึงต้องร่วมมือกันในการเตรียมเด็กและเยาวชนให้มีทักษะในการดำเนินชีวิตให้พึ่งพาตนเอง และเผชิญกับปัญหา เพื่อให้อยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีความสุข

2. การเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีกระบวนการในการเสริมสร้างทักษะชีวิต ซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอนที่สำคัญ 5 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 ศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหา ขั้นที่ 2 วางแผนเพื่อกำหนดกลวิธีสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานขั้นที่ 3 การดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงานขั้นที่ 4 การสังเกตความก้าวหน้าของการจัดกิจกรรมและขั้นที่ 5 สะท้อนผลการดำเนินงานและสรุปผล

3. ผลของการเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผลการศึกษาพบว่า 1) ด้านสร้างความร่วมมือและดำเนินงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ผลสำเร็จของการดำเนินงาน คิดเป็นร้อยละ 65 นักเรียนมีทักษะชีวิตอยู่ในระดับ 3 การเห็นคุณค่า 2) ด้านเห็นคุณค่าและภาคภูมิใจในตนเองและผู้อื่น ผลสำเร็จของการดำเนินงาน คิดเป็นร้อยละ 92 นักเรียนมีทักษะชีวิตอยู่ในระดับ 5 การมีคุณลักษณะ 3) ด้านจุดเด่นจุดด้อยของตนเองผลสำเร็จของการดำเนินงาน คิดเป็นร้อยละ 84 มีทักษะชีวิตอยู่ใน ระดับ 5 การมีคุณลักษณะ 4) ด้านค้นพบความชอบความถนัดและความสามารถของตนเอง ผลสำเร็จของการดำเนินงาน คิดเป็นร้อยละ 66 นักเรียนมีทักษะชีวิตอยู่ใน 3 การเห็นคุณค่า 5) ด้านการวิพากษ์วิจารณ์และประเมินสภาพการรอบตัว ด้วยหลักเหตุผลและข้อมูลที่ถูกต้องผลสำเร็จของการดำเนินงานคิดเป็นร้อยละ 70 นักเรียนมีทักษะชีวิตอยู่ในระดับ 4 การมีระบบและ 6) ด้านเสนอทางออกของข้อขัดแย้งในกลุ่มเพื่อนด้วยเหตุผลและข้อเท็จจริงที่ถูกต้องและใช้วิธีการเชิงบวกผลสำเร็จของการดำเนินงาน คิดเป็นร้อยละ 62 นักเรียนมีทักษะชีวิตอยู่ในระดับ 3 เห็นคุณค่า

คำสำคัญ : การเสริมสร้างทักษะชีวิตนักเรียน, ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน, การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ABSTRACT

The purposes of this research were 1) to examine the implementation of promoting students' life skills at basic education level in order 2) to enhance their life skills by using participatory action research and 3) to find out the effects of enhancing life skills of students at basic education level in four components, including 1) Self - awareness and Empathy 2) Critical and creative thinking and Decision making and problem solving 3) Coping with emotion and stressors, and 4) Interpersonal skills. The qualitative research methodology was applied among stakeholders whose decisions on school management were examined using participatory action research to promote life skills of students at basic education level of Ban Huaypluang School in Chaiyaphum Province. Purposive Sampling technique was used to select people from six target groups: teachers, students, administrators, a school board, parents, and community leaders. The instruments used for data collection in this research were 1) a survey 2) minutes of meeting 3) a structured interview 4) focus group discussion, and 5) participant observation. The study was implemented from October 2013 through September 2014. The data were analyzed by content analysis.

The research findings were as follows:

1. The current state of enhancing students' life skills at basic education level. It was found that the school was the primary agency in the implementation of students' life skills. All 8 topics of life skills were also fielded or integrated into core curriculum and also in the student development activities, including counselling activities, student activities, and outreach activities. Organizations involved in policy remain primarily academic. Therefore, relevant stakeholders have to collaborate to prepare children and youths with life skills to become self-reliant lifestyle and to cope with problems in order to enjoy their happy life.

2. Enhancing life skills of students at basic education level. The process of enhancing life skills consists of 5 key steps: 1) study and analyze the current problems 2) make plans in order to determine

strategies to drive operations 3) follow the implementation of the action plan 4) observe the progress of the events performed and 5) reflect the results of the implementation and make conclusions.

3. The influence of enhancing life skills of students at basic education level using participatory action research. The results of the study revealed that 1) the aspect of partnerships and operations, students joined with others happily doing activities of daily duty cleaning and having lunch together. The results of the implementation accounted for 65 percent. The life skill of students was at level 3 of Self-esteem. 2) the aspect of self-awareness and empathy, national flag assembly activities and home visits were used to promote students' life skills. The success of the implementation accounted for 92 percent. The life skill of students was at level 5 of Desired characteristics. 3) the aspect of strengths and weaknesses, sports events were used and the successful outcome of the implementation accounted for 84 percent. The life skill of students was at level 5 of Desired characteristics. 4) the aspect of self-discovery of preferences and abilities, movements to rhythmic activity were operated. The results of the implementation accounted for 66 percent. The life skill of students was at level 3 of Self-esteem. 5) the aspect of criticism and environmental impact assessments with rational and accurate information, the use of news-telling about everyday activities and events of the day was operated as well as the use of the school Internet. The results of the implementation accounted for 70 percent. The life skill of students was at level 4 of Systematic problem solving and decision making and 6) the aspect of negotiation for solving or reducing problems and conflicts in a group of friends using positive approach. The activities were put emphasis on teamwork, including important events, boy scouts, and girl guides. The result of the implementation was 62 percent. The life skill of students was at level 3 of Self-esteem.

Key words : Enhancing life skill of students, Basic education level,
Participatory action research

บทนำ

สภาพสังคมในทศวรรษใหม่เป็นยุคของความเร็ว และความล้ำสมัยของเทคโนโลยีการสื่อสารการมีวิถีชีวิตยุคใหม่ต้องดำเนินชีวิตอย่างมีวิจารณญาณซึ่งจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างมากนี้เอง ได้ส่งผลกระทบต่อเด็กในวัยเรียนทั้งการดำเนินชีวิตท่ามกลางกระแสเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลง ตลอดจนการเผชิญสิ่งยั่วยุหรือตัวแบบที่ไม่เหมาะสมต่าง ๆ รอบตัว ก่อให้เกิดปัญหาเด็กและเยาวชนอย่างมากทั้งปัญหาด้านการปรับตัว ปัญหาด้านอารมณ์และจิตใจ ปัญหาสุขภาพ ปัญหาความรุนแรง ปัญหาเด็กติดเกม ปัญหายาเสพติด ปัญหาทางเพศ ฯลฯ โดยเฉพาะในเด็กและเยาวชนที่มีทักษะชีวิตต่ำขาดภูมิคุ้มกันทางสังคมที่ดี เมื่อจบการศึกษาขึ้นพื้นฐานไปแล้วอาจเป็นคนที่ไม่ประสบความสำเร็จในชีวิต มีปัญหาทางอารมณ์จิตใจและมีความขัดแย้งในชีวิตได้ง่าย (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2555 : 1) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้กำหนดสาระสำคัญที่ส่งผลต่อนักเรียน ในหมวด 1 มาตรา 6 ไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อการพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมี

ความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542 : 3) และในหมวด 4 มาตรา 24(4) และ (6) ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน อีกทั้งยังมีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542 : 8) การศึกษาจึงเป็นกระบวนการที่สำคัญในการที่จะสร้างเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ความสามารถ มีทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต การศึกษากับชีวิตควรเป็นเรื่องเดียวกันและไม่ควรแยกออกจากกัน เพราะต่างมีส่วนส่งเสริมและสนับสนุนซึ่งกันและกัน เป็นการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความเป็นจริงของชีวิตมากที่สุด และเป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ได้จริง (อมรรวิชัย นาคทรพรพ, 2551: 2)

แนวคิดการพัฒนาทักษะชีวิตในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทักษะชีวิตเป็นความสามารถของบุคคลที่จะจัดการกับปัญหาต่าง ๆ รอบตัวในสภาพสังคมปัจจุบันและเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดองค์ประกอบทักษะชีวิตที่สำคัญไว้ 4 องค์ประกอบดังนี้ คือ 1) การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเอง

และผู้อื่น 2) การคิดวิเคราะห์ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ 3) การจัดการกับอารมณ์และความเครียด และ 4) การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น (ทักษะชีวิต, 2556 : ออนไลน์) การเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียน จึงเป็นการพัฒนาให้เป็นบุคคลที่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษา โรงเรียนในฐานะที่รับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอน ในระดับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้ตระหนักในปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียน แต่อย่างไรก็ตาม การดำเนินการเสริมสร้างทักษะชีวิตที่ผ่านมายังขาดประสิทธิภาพ จะเห็นได้จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของโรงเรียนบ้านห้วยพลวง (2555 : 12) พบว่า ครอบครัวนักเรียนจำนวนมากหย่าร้าง ครอบครัวส่วนใหญ่มีปัญหาด้านเศรษฐกิจ นักเรียนอาศัยอยู่กับญาติ นักเรียนหลายคนสูมเสี่ยงในเรื่องยาเสพติด การเล่นเกม และการติดเกม เป็นต้นการเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนให้มีประสิทธิผลต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่าย ซึ่งบุคคลเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่จะต้องส่งเสริมสนับสนุนและลดประเด็นปัญหาสำคัญที่เข้ามาคุกคามชีวิต และช่วยให้ปรับตนเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งจากผลการวิจัยวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของไพศาล มั่นอก (2557 :113) ได้ศึกษาเรื่องการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ร่วมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาขนาดเล็กของนักเรียนโรงเรียนวิเศษชัยชาญวิทยาคมพบว่าหลังการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้วยกลยุทธ์ทั้ง 5 กลยุทธ์ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) การมีความซื่อสัตย์สุจริต 2) การมีความขยันอดทน 3) การมีสติปัญญา และ 4) การมีความเพียรซึ่งจะช่วยเสริมสร้างการดำเนินชีวิตในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านส่วนตัว ด้านครอบครัว ด้านสังคมและกลุ่มเพื่อนให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น(สกล วรรณเจริณศรี, 2550 : 23)

ผู้วิจัย ในฐานะหัวหน้าสถานศึกษาได้ตระหนักถึงปัญหาและความสำคัญในภาระหน้าที่ จึงมีแนวคิดที่จะเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) สร้างการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร คณะครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองและผู้นำชุมชน ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนได้ตรงตามสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการอย่างแท้จริง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนานักเรียนให้มีทักษะชีวิต

สามารถดำเนินชีวิตได้เหมาะสมกับสภาพ
ของสังคมในปัจจุบันอย่างมีความสุข

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการ
ดำเนินงานการเสริมสร้างทักษะชีวิตของ
นักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต
ของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
แบบมีส่วนร่วม
3. เพื่อศึกษาผลการเสริมสร้าง
ทักษะชีวิตของนักเรียน ระดับการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตการศึกษา

1. กระบวนการวิจัย วิจัยเรื่อง
การเสริมสร้างทักษะชีวิตนักเรียน ระดับ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้การวิจัยเชิง
ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory
Action Research: PAR) โดยผู้วิจัยได้
ประยุกต์ใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ
แบบมีส่วนร่วม ตามแนวคิดของเคมมิส
และแม็คแท็กการ์ท (Kemmis &
McTaggart, 1988:11-15) ซึ่งแบ่ง
ออกเป็น 2 ระยะคือ 1) ระยะก่อน
ดำเนินการศึกษาบริบทและวิเคราะห์
สภาพปัจจุบันปัญหาของพื้นที่ศึกษาและ
2) ระยะดำเนินการประยุกต์ใช้การวิจัยเชิง
ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

2. พื้นที่ศึกษาคือ โรงเรียน
บ้านห้วยพลวง ตำบลโกล้อ อำเภอกุ
เชียว จังหวัดชัยภูมิ สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต
2

ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

ผู้วิจัยได้เชิญชวนผู้ร่วมวิจัยซึ่ง
เป็นกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมโครงการวิจัย
โดยมีคุณลักษณะดังนี้ คือ 1) เป็น
บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งใน
โรงเรียนและนอกโรงเรียนในการส่งเสริม
สนับสนุนและร่วมปฏิบัติกิจกรรมและ 2)
สมัครใจเข้าร่วมโครงการวิจัย
ประกอบด้วย

กลุ่มผู้ร่วมวิจัย จำนวน 5
คน ประกอบด้วย 1) ผู้วิจัย จำนวน 1
คน 2) ครูหัวหน้ากิจการนักเรียน จำนวน
1 คน 3) ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่
4-6 จำนวน 3 คน

กลุ่มเป้าหมายในการ
เสริมสร้างทักษะชีวิต เป็นนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 1- 6 โรงเรียนบ้าน
ห้วยพลวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 จำนวน 74
คน

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 45
คน ประกอบด้วย 1) ผู้บริหาร จำนวน
1 คน 2) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่
4-6 จำนวน 20 คน ที่มีผลการประเมิน
ความสามารถการพัฒนาผู้เรียนด้าน
ทักษะชีวิตของสำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับไม่ผ่าน

(ได้คะแนนระหว่าง 0-14 คะแนน จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน) และสามารถอ่านออกเขียนได้และยินดีให้ความร่วมมือในโครงการวิจัยโดยเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง 3) กลุ่มคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจงจำนวน 2 คน คือ ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและกรรมการซึ่งเป็นตัวแทนของผู้นำชุมชน4) กลุ่มผู้ปกครอง จำนวน 20 คน โดยเป็นผู้ปกครองของนักเรียนในข้อ 2 และ 5) กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 2 คนได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง คือผู้ใหญ่บ้านในเขตบริการของโรงเรียนบ้านห้วยพลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศัยภูมิเขต 2

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 5 ประเภท ประกอบด้วย

1.แบบสำรวจ จำนวน 1 ฉบับลักษณะของเครื่องมือ เป็นแบบสำรวจเพื่อการวิจัย สำหรับนักเรียน เรื่องการเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมี 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวนักเรียน ตอนที่ 2 ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น

2. แบบบันทึกการประชุม จำนวน 1 ฉบับลักษณะของเครื่องมือ เป็นแบบสำหรับใช้บันทึกการประชุมของกลุ่มผู้ร่วมวิจัยและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

3. แบบสัมภาษณ์จำนวน 6 ฉบับลักษณะของเครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเรื่อง การเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 1) แบบสัมภาษณ์ สำหรับผู้บริหาร 2) แบบสัมภาษณ์ สำหรับครู 3) แบบสัมภาษณ์ สำหรับผู้ปกครอง4) แบบสัมภาษณ์ สำหรับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 5) แบบสัมภาษณ์ สำหรับผู้นำชุมชน และ 6) แบบสัมภาษณ์ สำหรับนักเรียน

4. แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม จำนวน 1 ฉบับ ลักษณะของเครื่องมือเป็นแบบสำหรับบันทึกการสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูล

5. แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมนักเรียนจำนวน 11 ฉบับลักษณะของเครื่องมือเป็นแบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียนแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 1) แบบบันทึกการสังเกตกิจกรรมเวรรักษาความสะอาด 2) แบบบันทึกการสังเกตกิจกรรมรับประทานอาหาร 3) แบบบันทึกการสังเกตกิจกรรมหน้าเสาธง 4) แบบบันทึกการสังเกตกิจกรรมเยี่ยมบ้าน 5) แบบบันทึกการสังเกตกิจกรรมแข่งขันกีฬากรณีเป็นผู้ชมการแข่งขัน 6) แบบบันทึกการสังเกตกิจกรรมแข่งขันกีฬากรณีเป็นผู้แข่งขัน 7) แบบบันทึกการสังเกตกิจกรรมการเคลื่อนไหวประกอบจังหวะ 8) แบบบันทึกการสังเกต

กิจกรรมเล่าข่าวและเหตุการณ์ประจำวัน
9) แบบบันทึกการสังเกตกิจกรรมใช้ห้อง
ศูนย์อินเทอร์เน็ต 10) แบบบันทึกการ
สังเกตกิจกรรมวันสำคัญ 11) แบบ
บันทึกการสังเกตกิจกรรมลูกเสือเนตร
นารี

วิธีการสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ศึกษา
เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศ
และต่างประเทศ ตลอดจนการทบทวน
แนวคิด ทฤษฎีต่างๆ และการหา
คุณภาพของเครื่องมือ โดยนำเสนอ
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบ
ความเหมาะสม ความเที่ยงตรงเชิง
เนื้อหา ความถูกต้องเหมาะสมตาม
โครงสร้าง และภาษา ปรับปรุงแก้ไข
ตามคำแนะนำอาจารย์ที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์ และนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ
จำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบ
ความสอดคล้อง ความถูกต้องเหมาะสม
จากนั้นแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของ
ผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นตอนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัย
เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตนักเรียน ระดับ
การศึกษาขั้นพื้นฐานแบ่งออกเป็น 2
ระยะ ดังนี้

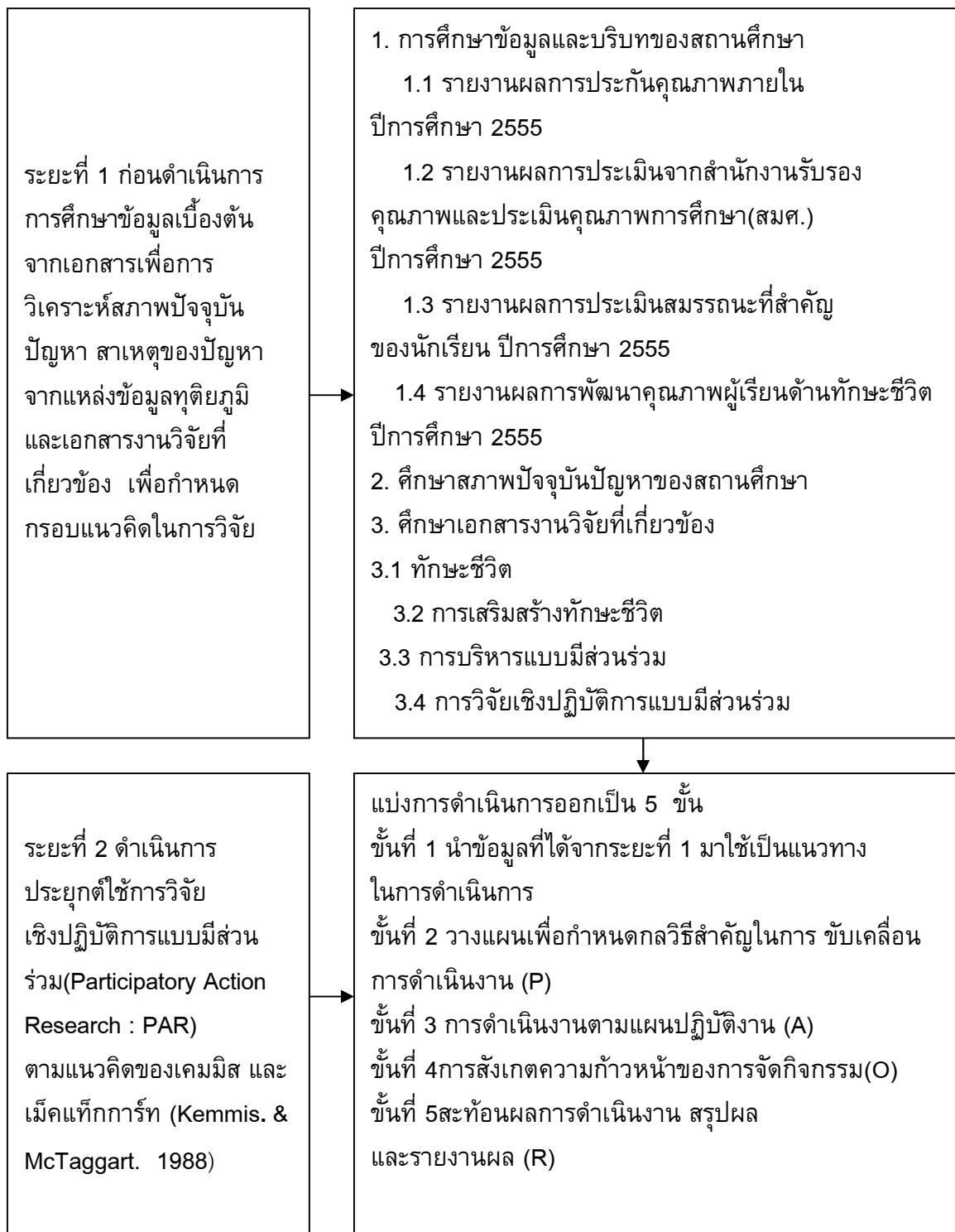
ระยะที่ 1 ก่อนดำเนินการ
ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยศึกษาบริบทและ
วิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหาของพื้นที่

ศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลโดยศึกษาข้อมูล
เบื้องต้นจากเอกสารเพื่อการวิเคราะห์
สภาพปัจจุบันปัญหา สาเหตุของปัญหา
จากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิและเอกสาร
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและใช้เทคนิควิธีการ
สำรวจ การประชุม และการสัมภาษณ์
เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย

ระยะที่ 2 ระยะดำเนินการ
วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เก็บ
รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสนทนากลุ่ม
และแบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียน มี
กระบวนการเสริมสร้างทักษะชีวิต ซึ่ง
ประกอบด้วย ขั้นตอนที่สำคัญ 5
ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 นำข้อมูลที่ได้
จากระยะที่ 1 มาใช้เป็นแนวทางในการ
ดำเนินงานขั้นที่ 2 วางแผนเพื่อกำหนด
กลวิธีสำคัญในการขับเคลื่อนการ
ดำเนินงานขั้นที่ 3 การดำเนินงานตาม
แผนปฏิบัติงานขั้นที่ 4 การสังเกต
ความก้าวหน้าของการจัดกิจกรรมและขั้น
ที่ 5 สะท้อนผลการดำเนินงานสรุปผล
และรายงานผล โดยผู้วิจัยได้การเก็บ
รวบรวมข้อมูลหลังการปฏิบัติการ
เสริมสร้างทักษะชีวิตนักเรียน ระดับ
การศึกษาขั้นพื้นฐานจากแบบสำรวจ
แบบประชุมแบบสัมภาษณ์ แบบบันทึก
การสนทนากลุ่มและแบบสังเกต
พฤติกรรมนักเรียน เขียนเป็นบันทึก
รายงานผลการดำเนินงาน

การดำเนินการวิจัย ระยะที่ 1 และระยะที่ 2 สรุปเป็นแผนภาพ ดังนี้

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย การเสริมสร้างทักษะชีวิตนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ที่มา :เคมมิส และแม็คแท็กการ์ท (Kemmis & McTaggart, 1988)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. นำข้อมูลที่รวบรวมได้จากการสำรวจ การประชุม การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มและการสังเกต มาวิเคราะห์โดยยึดหลักสามเส้า (Triangulation) ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านข้อมูล (Data Triangulation) จากแหล่งข้อมูลของผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ กลุ่มผู้ร่วมวิจัยและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ด้านผู้วิจัย (Investigator Triangulation) โดยการเก็บข้อมูลจากผู้ร่วมวิจัยหลายคน และด้านวิธีการ (Methodological Triangulation) โดยการใช้ข้อมูลจากเครื่องมือต่าง ๆ จากการดำเนินกิจกรรมในแต่ละกิจกรรมตามแผนปฏิบัติการ

2. นำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ การประชุม การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มและการสังเกต มาเชื่อมโยงเรียบเรียงในเชิงพรรณนาวิเคราะห์

3. นำข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินการดำเนินกิจกรรมแต่ละกิจกรรมของแผนปฏิบัติการมาตรวจสอบความถูกต้อง และให้คะแนนตามเกณฑ์ แล้วหาค่าเฉลี่ย โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนและการแปลคะแนน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ ร้อยละ (percentage) 2) ค่าเฉลี่ย (Mean) และ 3) ร้อยละความก้าวหน้า

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์สภาพการดำเนินงานพบว่า โรงเรียนเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงานด้านทักษะชีวิต เนื้อหาของทักษะชีวิตยังสอดคล้องหรือบูรณาการรวมอยู่ในสาระการเรียนรู้ 8 สาระ และอยู่ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องระดับนโยบายยังคงเน้นงานวิชาการเป็นหลัก ผู้มีส่วนได้เสียจึงต้องร่วมมือกันในการเตรียมเด็กและเยาวชนให้มีทักษะในการดำเนินชีวิตให้พึ่งพาตนเอง และเผชิญกับปัญหา เพื่อให้อยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีความสุข

2. ผลการศึกษาขั้นตอนการดำเนินการพบว่า มีขั้นตอนที่สำคัญ 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหา ขั้นที่ 2 วางแผนเพื่อกำหนดกลวิธีสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ขั้นที่ 3 การดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงานขั้นที่ 4 การสังเกต

ความก้าวหน้าของการจัดกิจกรรมและ
ขั้นที่ 5สะท้อนผลการดำเนินงานและ
สรุปผล

3. ผลการประเมินการจัด
กิจกรรม 1) ด้านสร้างความร่วมมือและ
ดำเนินงานร่วมกับผู้อื่น ผลการสำรวจก่อน
ทำการวิจัย นักเรียนมีทักษะอันพึง
ประสงค์ ร้อยละ 20 หลังจากการจัด
กิจกรรมโดยใช้กิจกรรมเวรทำความสะอาด
สะอาดประจำวันและกิจกรรมรับประทาน
อาหารกลางวัน ประเมินผลสำเร็จของ
การดำเนินงาน คิดเป็นร้อยละ 65
นักเรียนมีทักษะชีวิตอยู่ในระดับ 3 การ
เห็นคุณค่าเพิ่มขึ้น ร้อยละ 45 2) ด้าน
เห็นคุณค่าและภาคภูมิใจในตนเองและผู้อื่น
ผลการสำรวจก่อนทำการวิจัย นักเรียนมี
ทักษะอันพึงประสงค์ ร้อยละ 33.33
หลังจากการจัดกิจกรรมโดยใช้กิจกรรม
หน้าเสาธงและกิจกรรมเยี่ยมบ้าน
ประเมินผลสำเร็จของการดำเนินงาน คิด
เป็นร้อยละ 92 นักเรียนมีทักษะชีวิตอยู่
ใน ระดับ 5 การมีคุณลักษณะ เพิ่มขึ้น
ร้อยละ 58.673) ด้านจุดเด่นจุดด้อยของ
ตนเองผลการสำรวจก่อนทำการวิจัย
นักเรียนมีทักษะอันพึงประสงค์ร้อยละ
36.67 หลังจากการจัดกิจกรรมโดยใช้
กิจกรรมการแข่งขันกีฬา ประเมิน
ผลสำเร็จของการดำเนินงาน คิดเป็นร้อย
ละ 84 มีทักษะชีวิตอยู่ใน ระดับ 5 การ
มีคุณลักษณะ เพิ่มขึ้นร้อยละ 47.33 4)
ด้านค้นพบความชอบความถนัดและ
ความสามารถของตนเอง ผลการสำรวจ

ก่อนทำการวิจัย นักเรียนมีทักษะอันพึง
ประสงค์ ร้อยละ38.33 หลังจากการจัด
กิจกรรมโดยใช้กิจกรรมการเคลื่อนไหว
ประกอบจังหวะ ประเมินผลสำเร็จของ
การดำเนินงาน คิดเป็นร้อยละ 66
นักเรียนมีทักษะชีวิตอยู่ใน 3 การเห็น
คุณค่า เพิ่มขึ้น ร้อยละ 27.67 5) ด้าน
การวิพากษ์วิจารณ์และประเมินสภาพการ
รอบตัวด้วยหลักเหตุผลและข้อมูลที่ถูกต้อง
ผลการสำรวจก่อนทำการวิจัย นักเรียนมี
ทักษะอันพึงประสงค์ ร้อยละ41.67
หลังจากการจัดกิจกรรมโดยใช้กิจกรรมเล่า
ข่าวและเหตุการณ์ประจำวันและกิจกรรม
การใช้ห้องอินเทอร์เน็ตโรงเรียน ประเมิน
ผลสำเร็จของการดำเนินงาน คิดเป็นร้อย
ละ 70 นักเรียนมีทักษะชีวิตอยู่ในระดับ
4 การมีระบบ เพิ่มขึ้น ร้อยละ28.33
และ6)ด้านเสนอทางออกของข้อขัดแย้งใน
กลุ่มเพื่อนด้วยเหตุผลและข้อเท็จจริงที่
ถูกต้องและใช้วิธีการเชิงบวกผลการ
สำรวจก่อนทำการวิจัย นักเรียนมีทักษะ
อันพึงประสงค์ ร้อยละ 43.33 หลังจาก
การจัดกิจกรรมโดยใช้กิจกรรมวันสำคัญ
และกิจกรรมลูกเสือเนตรนารี ประเมิน
ผลสำเร็จของการดำเนินงาน คิดเป็นร้อย
ละ 62 นักเรียนมีทักษะชีวิตอยู่ในระดับ
3 เห็นคุณค่า เพิ่มขึ้นร้อยละ 18.67

อภิปรายผล

1. สภาพการดำเนินงานการ
เสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียน ระดับ
การศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานการณ

ปัจจุบันพบว่า โรงเรียนเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงานด้านทักษะชีวิต เนื้อหาของทักษะชีวิตยังสอดคล้องหรือบูรณาการรวมอยู่ในสาระการเรียนรู้ 8 สาระ และอยู่ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 20-21) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องระดับนโยบายยังคงเน้นงานวิชาการเป็นหลัก ผู้มีส่วนได้เสียจึงต้องร่วมมือกันในการเตรียมเด็กและเยาวชนให้มีทักษะในการดำเนินชีวิตให้พึ่งพาตนเอง และเผชิญกับปัญหา เพื่อให้อยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีความสุข สอดคล้องกับ อมรวิรัช นาคทรพรพ, (2551 : 12) ที่กล่าวว่า การศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญในการที่จะสร้างเด็ก และเยาวชนให้มีความรู้ความสามารถ มีทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต ในสังคมปัจจุบันและเป็นต้นทุนชีวิตสำหรับอนาคต จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ของการจัดการศึกษาเพื่อให้ตอบสนองกับความต้องการที่จำเป็นและเกิดประโยชน์สูงสุดในการนำไปใช้สำหรับการดำรงชีวิตของผู้เรียน การศึกษากับชีวิตควรเป็นเรื่องเดียวกันและไม่ควรแยกออกจากกันเพราะต่างมีส่วนส่งเสริมและสนับสนุนซึ่งกันและกัน เป็นการเรียนที่สอดคล้องกับความเป็นจริงของชีวิตมากที่สุด และเป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ได้จริงที่เรียกว่ามีทักษะชีวิตเด็กไทยรุ่นใหม่ต้องรู้วิชาชีวิตจะต้องมีทักษะชีวิตที่ปลอดภัย เป็นผู้บริโภคที่ชาญฉลาด เป็นผู้รู้เท่าทันสื่อ เป็นคน

เข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรม เป็นคนที่มีจิตใจใฝ่สันติ

2. ผลการศึกษาขั้นตอนการดำเนินการพบว่า มีขั้นตอนที่สำคัญ 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหา ขั้นที่ 2 วางแผนเพื่อกำหนดกลวิธีสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ขั้นที่ 3 การดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงานขั้นที่ 4 การสังเกตความก้าวหน้าของการจัดกิจกรรมและขั้นที่ 5 สะท้อนผลการดำเนินงานและสรุปผล ตามองค์ประกอบทักษะชีวิตของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทักษะชีวิตที่คาดหวังตามช่วงวัยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2554 : 1) ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการของแครร์และเค็มมิส (Carr & Kemmis, 1986 :220-222) ที่ผู้วิจัยมีส่วนร่วมในการวิจัยในลักษณะที่เป็นความร่วมมือกันทั้งผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยต่างมีสถานะที่เท่าเทียมกันในการร่วมคิดร่วมปฏิบัติและร่วมกันประเมินผลการใช้วิธีวิจัยหลักที่นำมาใช้เป็นเครื่องมือในการหาคำตอบ สำหรับการวิจัยที่ต้องการหาความหมายและทำความเข้าใจกับสิ่งที่เกิดขึ้นตามมุมมองของผู้ถูกวิจัยซึ่งเป็นวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ซึ่งต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ได้แก่ ผู้บริหาร คณะครู คณะกรรมการ

สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองและผู้นำชุมชน ซึ่งตอบสนองต่อเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่เน้นการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัวและชุมชน การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมก่อให้เกิดผลดีหลายประการ สอดคล้องกับงานวิจัยของธงชาติ วงษ์สวรรค์ (2554: 68) กล่าวคือ 1) ทำให้วัตถุประสงค์และข้อค้นพบมีความตรงมากขึ้น 2) ทำให้สามารถสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ในบริบทต่าง ๆ ได้ 3) ทำให้เกิดความร่วมมือมากขึ้นระหว่างนักวิจัยและผู้มีส่วนได้เสีย 4) เน้นให้ผู้มีส่วนร่วมเห็นสิ่งจูงใจในทางบวก ซึ่งจะทำให้เกิดแรงจูงใจและความพึงพอใจ

3. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการศึกษาทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสร้างความร่วมมือและดำเนินงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข 2) ด้านเห็นคุณค่าและภาคภูมิใจในตนเองและผู้อื่น 3) ด้านจุดเด่นจุดด้อยของตนเอง 4) ด้านค้นพบความชอบความถนัดและความสามารถของตนเอง 5) ด้านการวิพากษ์วิจารณ์และประเมินสภาพการรอบตัว ด้วยหลักเหตุผลและข้อมูลที่ถูกต้อง และ 6) ด้านการเสนอทางออกของข้อขัดแย้งในกลุ่มเพื่อนด้วยเหตุผลและข้อเท็จจริงที่ถูกต้องและใช้วิธีการเชิง

บวก ประเมินผลสำเร็จของการดำเนินงานโดยเฉลี่ย คิดเป็นร้อยละ 73.16 นักเรียนมีทักษะชีวิตอยู่ในระดับ 4 การมีระบบจะเห็นได้ว่าทักษะที่พึงประสงค์ของการวิจัยที่สำคัญที่สุด คือ

1) ด้านความเห็นใจผู้อื่น ทั้งนี้ในสังคมปัจจุบันนักเรียนมีความแตกต่างระหว่างบุคคลและรู้ว่าทุกคนมีคุณค่าเห็นใจและยอมรับบุคคลที่มีปัญหาและเข้าใจสภาพของสังคมมากขึ้น ทำให้การดำเนินชีวิตประจำวันอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัญชลี ภูมิจันทิก(2554 : 60) ที่กล่าวว่า ถ้าบุคคลที่เข้าใจในจุดเด่นจุดด้อยของตนเองว่าอะไรที่ตนปรารถนาและไม่พึงปรารถนาจะทำให้เข้าใจในความแตกต่างของบุคคลอื่นของบุคคลอื่นจะมีความรู้สึกเห็นใจบุคคลที่แตกต่างจากเรา ถึงแม้เราจะไม่คุ้นเคย ซึ่งจะช่วยให้เราเข้าใจและยอมรับความแตกต่างของบุคคลทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีทางสังคม

2) ทักษะอันพึงประสงค์ ด้านการมีวินัย หมายถึงความสามารถของบุคคลในการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมให้เป็นไปตามที่มุ่งหวัง โดยเกิดความสำนึกเป็นค่านิยมที่ดีงาม แต่ทั้งนี้จะต้องไม่กระทำการใด ๆ อันเป็นผลที่ทำให้เกิดความยุ่งยากแก่ตนเองและบุคคลอื่นในอนาคต จะต้องเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองแก่ตนเองและบุคคลอื่น โดยไม่ขัดต่อระเบียบของสังคมและสิทธิของบุคคลอื่น วินัยจึงเป็น

สิ่งที่สำคัญต่อการพัฒนาเด็ก เพราะช่วย
เพิ่มความปรารถนาของเด็กให้เต็ม
รวมทั้งการปรับตัวทางบุคลิกภาพอย่างมี
ความสุข (Hurlock, 1964 : 393)
เนื่องจากวินัยคือ การแสดงออกซึ่ง
คุณธรรมต่าง ๆ มีหลักปัจจัยสำคัญ
ร่วมกันที่ทำให้เกิดพฤติกรรมด้านวินัยใน
ตนเอง ดังที่นักจิตวิทยาได้สรุปลักษณะ
ของบุคคลที่มีวินัยในตนเองเอาไว้ ซึ่ง
สอดคล้องกับงานวิจัยของแสงวัน ทอง
ทิพย์ (2554: 20) กล่าวถึงคุณลักษณะ
ที่สำคัญของผู้ที่มีวินัยในตนเอง มี
คุณลักษณะที่สำคัญได้แก่ การมีระเบียบ
และปฏิบัติตนตามกฎเกณฑ์ของโรงเรียน
หรือสังคม สามารถควบคุมอารมณ์ได้ มี
ความอดทนตรงต่อเวลา มีความ
รับผิดชอบมีความซื่อสัตย์และมีความเป็น
ผู้นำ

ข้อเสนอแนะ

ผลจากการวิจัย การเสริมสร้าง
ทักษะชีวิตของนักเรียน ระดับการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ
แบบมีส่วนร่วมผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำ
ผลการวิจัยไปใช้

1.1 การจัดกิจกรรม
พัฒนาผู้เรียน ต้องเป็นการเรียนรู้ควบคู่
ไปกับการพัฒนาตนเองของผู้เรียน
สถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรม
ที่หลากหลาย ที่เน้นผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง
และเรียนผ่านประสบการณ์ ในการ

เสริมสร้างคุณลักษณะนิสัยที่ดี เป็น
พื้นฐานของการเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ
และของสังคมโลก

1.2 ผู้เรียนนักเรียนมี
บทบาท ในการวิเคราะห์ตนเอง และร่วม
กิจกรรมตามความสมัครใจได้รู้จักตนเอง
มีจิตอาสา สามารถปรับตัว มีทักษะทาง
สังคมและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข
ครูผู้สอนนำผลการดำเนินงานไป
พัฒนาการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหาร
โรงเรียนนำข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนไป
ใช้ในการกำหนดแนวทางการพัฒนา
นักเรียน หลักสูตร และพัฒนาคุณภาพ
การศึกษา

1.3 ผู้บริหาร เป็นผู้
มีบทบาทในการกำหนดแผนการจัดกิจกรรม
ไว้ในหลักสูตรสถานศึกษาและให้ทุกฝ่ายมี
ส่วนร่วม ชี้แจง พัฒนาส่งเสริม สร้าง
ความตระหนักให้กับบุคลากรและสร้าง
เครือข่ายประสานความร่วมมือ
แลกเปลี่ยนเรียนรู้ นิเทศ ติดตาม
ประเมินผลและให้คำปรึกษา สร้างขวัญ
กำลังใจ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการ
วิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเรื่อง การ
เสริมสร้างทักษะชีวิตนักเรียน ระดับ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้การวิจัยเชิง
ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในระดับ
การศึกษาอื่น ที่จัดการศึกษาทั้งในระบบ
การศึกษา นอกกระบวนการศึกษา

2.2. ควรศึกษาเรื่อง การเสริมสร้างทักษะชีวิตนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยการใช้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมนักเรียนที่นอกเหนือจากกิจกรรมที่โรงเรียนเคยจัดอยู่แล้ว และใช้วิธีการประเมินพฤติกรรมนักเรียนในรูปแบบอื่น ๆ

เพื่อให้มีความหลากหลาย และประเมินได้ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

2.3 ควรศึกษาเรื่อง การเสริมสร้างทักษะชีวิตนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้การวิจัยแบบอื่น ๆ และใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ผลการศึกษาในเชิงลึกมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : ศุภสมาคมสตรี.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ธงชาติ วงษ์สวรรค์.(2554). การพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา , 22 (2), 68.

ไพศาล มั่นอก. (2557). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาขนาดเล็ก : กรณีศึกษาของนักเรียนโรงเรียนวิเศษชัยชาญวิทยาคม. วารสารสุทธิปริทัศน์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 28(88), 113

โรงเรียนบ้านห้วยพลวง. (2555).รายงานการประกันคุณภาพภายใน ประจำปีการศึกษา 2555. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 , ชัยภูมิ.

สกล วรเจริญศรี. (2550). การศึกษาทักษะชีวิตและการสร้างโมเดลกลุ่มฝักอบรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนวัยรุ่น. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. ,มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2554). การพัฒนาทักษะชีวิตในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน. มปท. 2554

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2555). แนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตบูรณาการการเรียนการสอน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร

แห่งประเทศไทย.

- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (19 สิงหาคม 2555). *ทักษะชีวิต*. สืบค้นเมื่อ 16 กรกฎาคม 2556, จาก www.lifeskills.obec.go.th/lifeskills.php
- แสงวัน ทองทิพย์. (2554). *การพัฒนาควมมีวินัยในตนเองของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนชุมชนบ้านอาฮี อำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม* วิทยานิพนธ์ ค.ม., มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, เลย.
- อมรวิชัย นาคทรพรพ. (2551). *การศึกษาในวิถีชุมชน : การสังเคราะห์ประสบการณ์* ในชุดโครงการวิจัยด้านการศึกษากับชุมชน.กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- อัญชลี ภูมิจันทิก. (2554). *ประสิทธิผลโปรแกรมสุขศึกษาในการประยุกต์ใช้การเสริมสร้างทักษะชีวิตกับแรงสนับสนุนทางสังคมเพื่อป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร* ในนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดนครราชสีมา. *วารสารวิจัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น (ฉบับบัณฑิตศึกษา)*, 11 (4), 55 - 66.
- Carr, W. and S. Kemmis. 1986. *Becoming Critical: Education, Knowledge and Action Research*. Geelong: Deakin University Press.
- Hurlock, E.B. (1964). *Child Development*. (4th ed.). New York : Mc Graw - Hill Book company
- Kemmis, S. & McTaggart, R. (1988). *The Action Research Journal*. Melbourne : Deakin University.

การเสริมสร้างทักษะชีวิตนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

Enhancing Life Skills of Students at Basic Education Level Using a Participatory Action Research.

ปานทอง อังคนิตย์¹ โกวิท วัชรินทรางกูร² กระพัน ศรีงาน³
Pantong Angkhanit¹, Kovit Vajarintarangoon², Krapan Sri-ngan³

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีความมุ่งหมาย 1) เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานการเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานแบบมีส่วนร่วมและ 3) เพื่อศึกษาผลการเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ใน 4 องค์ประกอบ คือ 1) ความตระหนักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น 2) การคิดวิเคราะห์ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ 3) การจัดการกับอารมณ์และความเครียด 4) การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่นการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ระดมความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียในการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านห้วยพลวง จังหวัดชัยภูมิ เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกลุ่มตัวอย่างได้จากการเลือกประชากรแบบเจาะจงจากกลุ่มเป้าหมาย 6 กลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหาร ครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง และผู้นำชุมชน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ 1) แบบสำรวจ 2) แบบบันทึกการประชุม 3) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง 4) แบบบันทึกการสนทนากลุ่มและ 5) แบบการสังเกตพฤติกรรมนักเรียนแบบมีส่วนร่วมระยะเวลาในการศึกษา ระหว่างเดือน ตุลาคม พ.ศ.2556 ถึงเดือน กันยายน พ.ศ. 2557 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

¹ นักศึกษาระดับปริญญาเอก คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

^{2,3} อาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

¹ Ph.D. Candidate in Doctoral Student of Faculty of Education , Buriram Rajabhat University

^{2,3} Lecturer, Faculty of Education, Buriram Rajabhat University

ผลการวิจัยปรากฏ ดังนี้

1. สภาพการดำเนินงานการเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานการดำเนินงานด้านการเสริมสร้างทักษะชีวิตนักเรียน โรงเรียนเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงานด้านทักษะชีวิต เนื้อหาของทักษะชีวิตยังสอดคล้องหรือบูรณาการรวมอยู่ในสาระการเรียนรู้ 8 สาระ และอยู่ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งได้แก่กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมนักเรียน และกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องระดับนโยบายยังคงเน้นงานวิชาการเป็นหลัก ผู้มีส่วนได้เสียจึงต้องร่วมมือกันในการเตรียมเด็กและเยาวชนให้มีทักษะในการดำเนินชีวิตให้พึ่งพาตนเอง และเผชิญกับปัญหา เพื่อให้อยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีความสุข

2. การเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีกระบวนการในการเสริมสร้างทักษะชีวิต ซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอนที่สำคัญ 5 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 ศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหา ขั้นที่ 2 วางแผนเพื่อกำหนดกลวิธีสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานขั้นที่ 3 การดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงานขั้นที่ 4 การสังเกตความก้าวหน้าของการจัดกิจกรรมและขั้นที่ 5 สะท้อนผลการดำเนินงานและสรุปผล

3. ผลของการเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผลการศึกษาพบว่า 1) ด้านสร้างความร่วมมือและดำเนินงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ผลสำเร็จของการดำเนินงาน คิดเป็นร้อยละ 65 นักเรียนมีทักษะชีวิตอยู่ในระดับ 3 การเห็นคุณค่า 2) ด้านเห็นคุณค่าและภาคภูมิใจในตนเองและผู้อื่น ผลสำเร็จของการดำเนินงาน คิดเป็นร้อยละ 92 นักเรียนมีทักษะชีวิตอยู่ในระดับ 5 การมีคุณลักษณะ 3) ด้านจุดเด่นจุดด้อยของตนเองผลสำเร็จของการดำเนินงาน คิดเป็นร้อยละ 84 มีทักษะชีวิตอยู่ใน ระดับ 5 การมีคุณลักษณะ 4) ด้านค้นพบความชอบความถนัดและความสามารถของตนเอง ผลสำเร็จของการดำเนินงาน คิดเป็นร้อยละ 66 นักเรียนมีทักษะชีวิตอยู่ใน 3 การเห็นคุณค่า 5) ด้านการวิพากษ์วิจารณ์และประเมินสภาพการรอบตัว ด้วยหลักเหตุผลและข้อมูลที่ถูกต้องผลสำเร็จของการดำเนินงานคิดเป็นร้อยละ 70 นักเรียนมีทักษะชีวิตอยู่ในระดับ 4 การมีระบบและ 6) ด้านเสนอทางออกของข้อขัดแย้งในกลุ่มเพื่อนด้วยเหตุผลและข้อเท็จจริงที่ถูกต้องและใช้วิธีการเชิงบวกผลสำเร็จของการดำเนินงาน คิดเป็นร้อยละ 62 นักเรียนมีทักษะชีวิตอยู่ในระดับ 3 เห็นคุณค่า

คำสำคัญ : การเสริมสร้างทักษะชีวิตนักเรียน, ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน, การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ABSTRACT

The purposes of this research were 1) to examine the implementation of promoting students' life skills at basic education level in order 2) to enhance their life skills by using participatory action research and 3) to find out the effects of enhancing life skills of students at basic education level in four components, including 1) Self - awareness and Empathy 2) Critical and creative thinking and Decision making and problem solving 3) Coping with emotion and stressors, and 4) Interpersonal skills. The qualitative research methodology was applied among stakeholders whose decisions on school management were examined using participatory action research to promote life skills of students at basic education level of Ban Huaypluang School in Chaiyaphum Province. Purposive Sampling technique was used to select people from six target groups: teachers, students, administrators, a school board, parents, and community leaders. The instruments used for data collection in this research were 1) a survey 2) minutes of meeting 3) a structured interview 4) focus group discussion, and 5) participant observation. The study was implemented from October 2013 through September 2014. The data were analyzed by content analysis.

The research findings were as follows:

1. The current state of enhancing students' life skills at basic education level. It was found that the school was the primary agency in the implementation of students' life skills. All 8 topics of life skills were also fielded or integrated into core curriculum and also in the student development activities, including counselling activities, student activities, and outreach activities. Organizations involved in policy remain primarily academic. Therefore, relevant stakeholders have to collaborate to prepare children and youths with life skills to become self-reliant lifestyle and to cope with problems in order to enjoy their happy life.

2. Enhancing life skills of students at basic education level. The process of enhancing life skills consists of 5 key steps: 1) study and analyze the current problems 2) make plans in order to determine

strategies to drive operations 3) follow the implementation of the action plan 4) observe the progress of the events performed and 5) reflect the results of the implementation and make conclusions.

3. The influence of enhancing life skills of students at basic education level using participatory action research. The results of the study revealed that 1) the aspect of partnerships and operations, students joined with others happily doing activities of daily duty cleaning and having lunch together. The results of the implementation accounted for 65 percent. The life skill of students was at level 3 of Self-esteem. 2) the aspect of self-awareness and empathy, national flag assembly activities and home visits were used to promote students' life skills. The success of the implementation accounted for 92 percent. The life skill of students was at level 5 of Desired characteristics. 3) the aspect of strengths and weaknesses, sports events were used and the successful outcome of the implementation accounted for 84 percent. The life skill of students was at level 5 of Desired characteristics. 4) the aspect of self-discovery of preferences and abilities, movements to rhythmic activity were operated. The results of the implementation accounted for 66 percent. The life skill of students was at level 3 of Self-esteem. 5) the aspect of criticism and environmental impact assessments with rational and accurate information, the use of news-telling about everyday activities and events of the day was operated as well as the use of the school Internet. The results of the implementation accounted for 70 percent. The life skill of students was at level 4 of Systematic problem solving and decision making and 6) the aspect of negotiation for solving or reducing problems and conflicts in a group of friends using positive approach. The activities were put emphasis on teamwork, including important events, boy scouts, and girl guides. The result of the implementation was 62 percent. The life skill of students was at level 3 of Self-esteem.

Key words : Enhancing life skill of students, Basic education level,
Participatory action research

บทนำ

สภาพสังคมในทศวรรษใหม่เป็นยุคของความเร็ว และความล้ำสมัยของเทคโนโลยีการสื่อสารการมีวิถีชีวิตยุคใหม่ต้องดำเนินชีวิตอย่างมีวิจารณญาณซึ่งจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างมากนี้เอง ได้ส่งผลกระทบต่อเด็กในวัยเรียนทั้งการดำเนินชีวิตท่ามกลางกระแสเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลง ตลอดจนการเผชิญสิ่งยั่วยุหรือตัวแบบที่ไม่เหมาะสมต่าง ๆ รอบตัว ก่อให้เกิดปัญหาเด็กและเยาวชนอย่างมากทั้งปัญหาด้านการปรับตัว ปัญหาด้านอารมณ์และจิตใจ ปัญหาสุขภาพ ปัญหาความรุนแรง ปัญหาเด็กติดเกม ปัญหายาเสพติด ปัญหาทางเพศ ฯลฯ โดยเฉพาะในเด็กและเยาวชนที่มีทักษะชีวิตต่ำขาดภูมิคุ้มกันทางสังคมที่ดี เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐานไปแล้วอาจเป็นคนที่ไม่ประสบความสำเร็จในชีวิต มีปัญหาทางอารมณ์จิตใจและมีความขัดแย้งในชีวิตได้ง่าย (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2555 : 1) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้กำหนดสาระสำคัญที่ส่งผลต่อนักเรียน ในหมวด 1 มาตรา 6 ไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อการพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมี

ความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542 : 3) และในหมวด 4 มาตรา 24 (4) และ (6) ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน อีกทั้งยังมีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542 : 8) การศึกษาจึงเป็นกระบวนการที่สำคัญในการที่จะสร้างเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ความสามารถ มีทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต การศึกษากับชีวิตควรเป็นเรื่องเดียวกันและไม่ควรแยกออกจากกัน เพราะต่างมีส่วนส่งเสริมและสนับสนุนซึ่งกันและกัน เป็นการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความเป็นจริงของชีวิตมากที่สุด และเป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ได้จริง (อมรรวิชัย นาคทรพรพ, 2551: 2)

แนวคิดการพัฒนาทักษะชีวิตในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทักษะชีวิตเป็นความสามารถของบุคคลที่จะจัดการกับปัญหาต่าง ๆ รอบตัวในสภาพสังคมปัจจุบันและเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดองค์ประกอบทักษะชีวิตที่สำคัญไว้ 4 องค์ประกอบดังนี้ คือ 1) การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเอง

และผู้อื่น 2) การคิดวิเคราะห์ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ 3) การจัดการกับอารมณ์และความเครียด และ 4) การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น (ทักษะชีวิต, 2556 : ออนไลน์) การเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียน จึงเป็นการพัฒนาให้เป็นบุคคลที่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษา โรงเรียนในฐานะที่รับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอน ในระดับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้ตระหนักในปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียน แต่อย่างไรก็ตาม การดำเนินการเสริมสร้างทักษะชีวิตที่ผ่านมายังขาดประสิทธิภาพ จะเห็นได้จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของโรงเรียนบ้านห้วยพลวง (2555 : 12) พบว่า ครอบครัวนักเรียนจำนวนมากหย่าร้าง ครอบครัวส่วนใหญ่มีปัญหาด้านเศรษฐกิจ นักเรียนอาศัยอยู่กับญาติ นักเรียนหลายคนสูบบุหรี่ ในเรื่องยาเสพติด การเล่นเกม และการติดเกม เป็นต้นการเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ ต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่าย ซึ่งบุคคลเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่จะต้องส่งเสริมสนับสนุนและลดประเด็นปัญหาสำคัญที่เข้ามาคุกคามชีวิต และช่วยให้ปรับตนเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งจากผลการวิจัยวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของไพศาล มั่นอก (2557 :113) ได้ศึกษาเรื่องการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ร่วมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาขนาดเล็กของนักเรียนโรงเรียนวิเศษชัยชาญวิทยาคมพบว่าหลังการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้วยกลยุทธ์ทั้ง 5 กลยุทธ์ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) การมีความซื่อสัตย์สุจริต 2) การมีความขยันอดทน 3) การมีสติปัญญา และ 4) การมีความเพียร ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างการดำเนินชีวิตในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านส่วนตัว ด้านครอบครัว ด้านสังคมและกลุ่มเพื่อน ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น(สกล วรรณเจริณศรี, 2550 : 23)

ผู้วิจัย ในฐานะหัวหน้าสถานศึกษาได้ตระหนักถึงปัญหาและความสำคัญในภาระหน้าที่ จึงมีแนวคิดที่จะเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) สร้างการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร คณะครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองและผู้นำชุมชน ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนได้ตรงตามสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการอย่างแท้จริง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนานักเรียนให้มีทักษะชีวิต

สามารถดำเนินชีวิตได้เหมาะสมกับสภาพ
ของสังคมในปัจจุบันอย่างมีความสุข

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการ
ดำเนินงานการเสริมสร้างทักษะชีวิตของ
นักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต
ของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
แบบมีส่วนร่วม
3. เพื่อศึกษาผลการเสริมสร้าง
ทักษะชีวิตของนักเรียน ระดับการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตการศึกษา

1. กระบวนการวิจัย วิจัยเรื่อง
การเสริมสร้างทักษะชีวิตนักเรียน ระดับ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้การวิจัยเชิง
ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory
Action Research: PAR) โดยผู้วิจัยได้
ประยุกต์ใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ
แบบมีส่วนร่วม ตามแนวคิดของเคมมิส
และแม็คแท็กการ์ท (Kemmis &
McTaggart, 1988:11-15) ซึ่งแบ่ง
ออกเป็น 2 ระยะคือ 1) ระยะก่อน
ดำเนินการศึกษาบริบทและวิเคราะห์
สภาพปัจจุบันปัญหาของพื้นที่ศึกษาและ
2) ระยะดำเนินการประยุกต์ใช้การวิจัยเชิง
ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

2. พื้นที่ศึกษาคือ โรงเรียน
บ้านห้วยพลวง ตำบลโกล้อ อำเภอกุ
เชียว จังหวัดชัยภูมิ สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต
2

ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

ผู้วิจัยได้เชิญชวนผู้ร่วมวิจัยซึ่ง
เป็นกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมโครงการวิจัย
โดยมีคุณลักษณะดังนี้ คือ 1) เป็น
บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งใน
โรงเรียนและนอกโรงเรียนในการส่งเสริม
สนับสนุนและร่วมปฏิบัติกิจกรรมและ 2)
สมัครใจเข้าร่วมโครงการวิจัย
ประกอบด้วย

กลุ่มผู้ร่วมวิจัย จำนวน 5
คน ประกอบด้วย 1) ผู้วิจัย จำนวน 1
คน 2) ครูหัวหน้ากิจการนักเรียน
จำนวน 1 คน 3) ครูประจำชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 3 คน

กลุ่มเป้าหมายในการ
เสริมสร้างทักษะชีวิต เป็นนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 1- 6 โรงเรียนบ้าน
ห้วยพลวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 จำนวน 74
คน

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 45
คน ประกอบด้วย 1) ผู้บริหาร จำนวน
1 คน 2) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่
4-6 จำนวน 20 คน ที่มีผลการประเมิน
ความสามารถการพัฒนาผู้เรียนด้าน
ทักษะชีวิตของสำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับไม่ผ่าน

(ได้คะแนนระหว่าง 0-14 คะแนน จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน) และสามารถอ่านออกเขียนได้และยินดีให้ความร่วมมือในโครงการวิจัยโดยเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง 3) กลุ่มคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจงจำนวน 2 คน คือ ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและกรรมการซึ่งเป็นตัวแทนของผู้นำชุมชน 4) กลุ่มผู้ปกครอง จำนวน 20 คน โดยเป็นผู้ปกครองของนักเรียนในข้อ 2 และ 5) กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 2 คนได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง คือผู้ใหญ่บ้านในเขตบริการของโรงเรียนบ้านห้วยพลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศัยภูมิเขต 2

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 5 ประเภท ประกอบด้วย

1.แบบสำรวจ จำนวน 1 ฉบับลักษณะของเครื่องมือ เป็นแบบสำรวจเพื่อการวิจัย สำหรับนักเรียน เรื่องการเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมี 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวนักเรียน ตอนที่ 2 ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น

2. แบบบันทึกการประชุม จำนวน 1 ฉบับลักษณะของเครื่องมือ เป็นแบบสำหรับใช้บันทึกการประชุมของกลุ่มผู้ร่วมวิจัยและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

3. แบบสัมภาษณ์จำนวน 6 ฉบับลักษณะของเครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเรื่อง การเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 1) แบบสัมภาษณ์ สำหรับผู้บริหาร 2) แบบสัมภาษณ์ สำหรับครู 3) แบบสัมภาษณ์ สำหรับผู้ปกครอง 4) แบบสัมภาษณ์ สำหรับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 5) แบบสัมภาษณ์ สำหรับผู้นำชุมชน และ 6) แบบสัมภาษณ์ สำหรับนักเรียน

4. แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม จำนวน 1 ฉบับ ลักษณะของเครื่องมือเป็นแบบสำหรับบันทึกการสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูล

5. แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมนักเรียนจำนวน 11 ฉบับลักษณะของเครื่องมือเป็นแบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียนแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 1) แบบบันทึกการสังเกตกิจกรรมเวรรักษาความสะอาด 2) แบบบันทึกการสังเกตกิจกรรมรับประทานอาหาร 3) แบบบันทึกการสังเกตกิจกรรมหน้าเสาธง 4) แบบบันทึกการสังเกตกิจกรรมเยี่ยมบ้าน 5) แบบบันทึกการสังเกตกิจกรรมแข่งขันกีฬากรณีเป็นผู้ชมการแข่งขัน 6) แบบบันทึกการสังเกตกิจกรรมแข่งขันกีฬากรณีเป็นผู้แข่งขัน 7) แบบบันทึกการสังเกตกิจกรรมการเคลื่อนไหวประกอบจังหวะ 8) แบบบันทึกการสังเกต

กิจกรรมเล่าข่าวและเหตุการณ์ประจำวัน
9) แบบบันทึกการสังเกตกิจกรรมใช้ห้อง
ศูนย์อินเทอร์เน็ต 10) แบบบันทึกการ
สังเกตกิจกรรมวันสำคัญ 11) แบบ
บันทึกการสังเกตกิจกรรมลูกเสือ
เนตรนารี

วิธีการสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ศึกษา
เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศ
และต่างประเทศ ตลอดจนการทบทวน
แนวคิด ทฤษฎีต่างๆ และการหา
คุณภาพของเครื่องมือ โดยนำเสนอ
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบ
ความเหมาะสม ความเที่ยงตรงเชิง
เนื้อหา ความถูกต้องเหมาะสมตาม
โครงสร้าง และภาษา ปรับปรุงแก้ไข
ตามคำแนะนำอาจารย์ที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์ และนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ
จำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบ
ความสอดคล้อง ความถูกต้องเหมาะสม
จากนั้นแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของ
ผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นตอนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัย
เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตนักเรียน ระดับ
การศึกษาขั้นพื้นฐานแบ่งออกเป็น 2
ระยะ ดังนี้

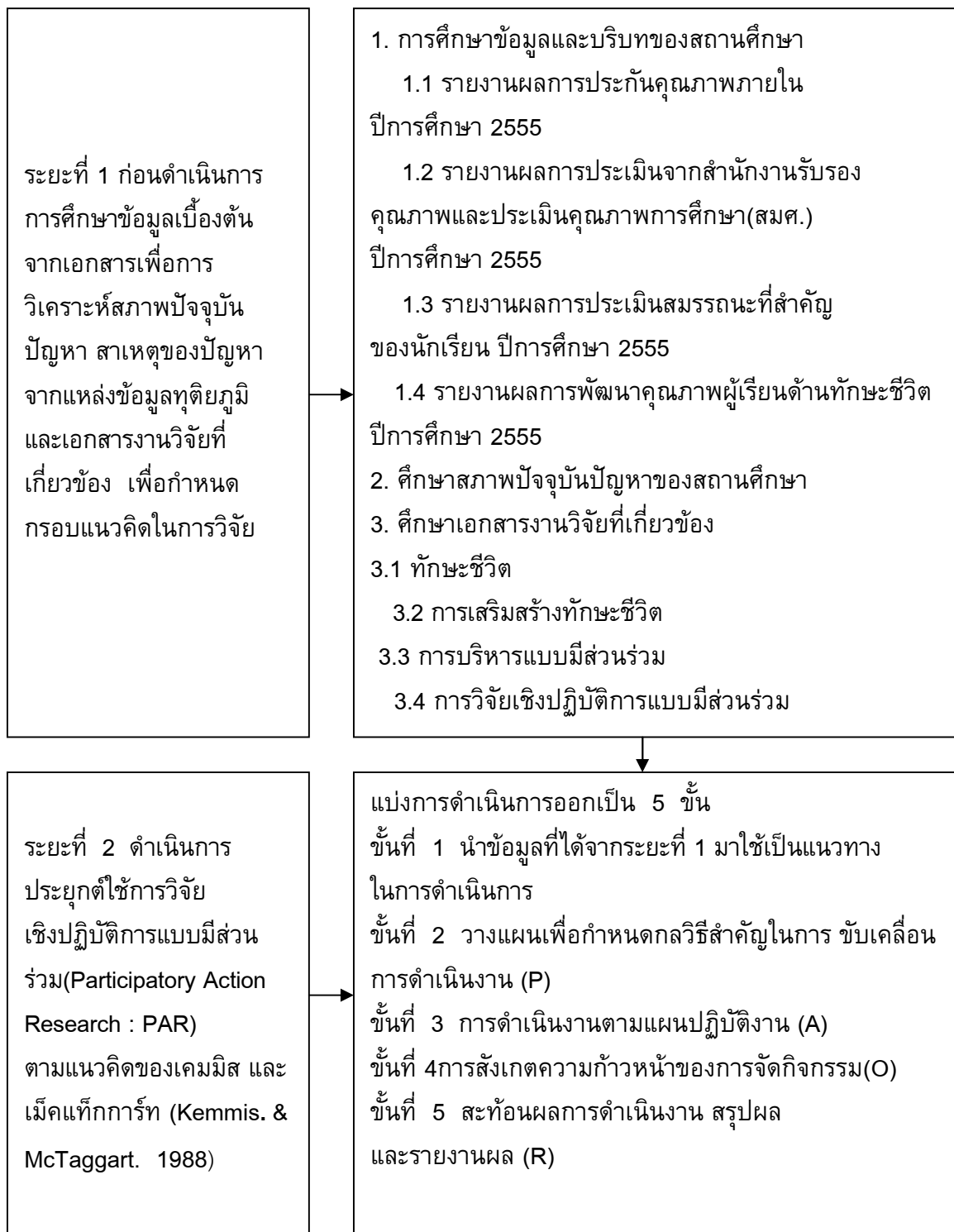
ระยะที่ 1 ก่อนดำเนินการ
ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยศึกษาบริบทและ
วิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหาของพื้นที่

ศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลโดยศึกษาข้อมูล
เบื้องต้นจากเอกสารเพื่อการวิเคราะห์
สภาพปัจจุบันปัญหา สาเหตุของปัญหา
จากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิและเอกสาร
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและใช้เทคนิควิธีการ
สำรวจ การประชุม และการสัมภาษณ์
เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย

ระยะที่ 2 ระยะดำเนินการ
วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เก็บ
รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสนทนากลุ่ม
และแบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียน มี
กระบวนการเสริมสร้างทักษะชีวิต ซึ่ง
ประกอบด้วย ขั้นตอนที่สำคัญ 5
ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 นำข้อมูลที่ได้
จากระยะที่ 1 มาใช้เป็นแนวทางในการ
ดำเนินงานขั้นที่ 2 วางแผนเพื่อกำหนด
กลวิธีสำคัญในการขับเคลื่อนการ
ดำเนินงานขั้นที่ 3 การดำเนินงานตาม
แผนปฏิบัติงานขั้นที่ 4 การสังเกต
ความก้าวหน้าของการจัดกิจกรรมและขั้น
ที่ 5 สะท้อนผลการดำเนินงานสรุปผล
และรายงานผล โดยผู้วิจัยได้การเก็บ
รวบรวมข้อมูลหลังการปฏิบัติการ
เสริมสร้างทักษะชีวิตนักเรียน ระดับ
การศึกษาขั้นพื้นฐานจากแบบสำรวจ
แบบประชุมแบบสัมภาษณ์ แบบบันทึก
การสนทนากลุ่มและแบบสังเกต
พฤติกรรมนักเรียน เขียนเป็นบันทึก
รายงานผลการดำเนินงาน

การดำเนินการวิจัย ระยะที่ 1 และระยะที่ 2 สรุปเป็นแผนภาพ ดังนี้

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย การเสริมสร้างทักษะชีวิตนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ที่มา :เคมมิส และแม็คแท็กการ์ท (Kemmis & McTaggart, 1988)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. นำข้อมูลที่รวบรวมได้จากการสำรวจ การประชุม การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มและการสังเกต มาวิเคราะห์โดยยึดหลักสามเส้า (Triangulation) ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านข้อมูล (Data Triangulation) จากแหล่งข้อมูลของผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ กลุ่มผู้ร่วมวิจัยและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ด้านผู้วิจัย (Investigator Triangulation) โดยการเก็บข้อมูลจากผู้ร่วมวิจัยหลายคน และด้านวิธีการ (Methodological Triangulation) โดยการใช้ข้อมูลจากเครื่องมือต่าง ๆ จากการดำเนินกิจกรรมในแต่ละกิจกรรมตามแผนปฏิบัติการ

2. นำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ การประชุม การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มและการสังเกต มาเชื่อมโยงเรียบเรียงในเชิงพรรณนาวิเคราะห์

3. นำข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินการดำเนินกิจกรรมแต่ละกิจกรรมของแผนปฏิบัติการมาตรวจสอบความถูกต้อง และให้คะแนนตามเกณฑ์ แล้วหาค่าเฉลี่ย โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนและการแปลคะแนน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ ร้อยละ (percentage) 2) ค่าเฉลี่ย (Mean) และ 3) ร้อยละความก้าวหน้า

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์สภาพการดำเนินงานพบว่า โรงเรียนเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงานด้านทักษะชีวิต เนื้อหาของทักษะชีวิตยังสอดคล้องหรือบูรณาการรวมอยู่ในสาระการเรียนรู้ 8 สาระ และอยู่ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องระดับนโยบายยังคงเน้นงานวิชาการเป็นหลัก ผู้มีส่วนได้เสียจึงต้องร่วมมือกันในการเตรียมเด็กและเยาวชนให้มีทักษะในการดำเนินชีวิตให้พึ่งพาตนเอง และเผชิญกับปัญหา เพื่อให้อยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีความสุข

2. ผลการศึกษาขั้นตอนการดำเนินการพบว่า มีขั้นตอนที่สำคัญ 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหา ขั้นที่ 2 วางแผนเพื่อกำหนดกลวิธีสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ขั้นที่ 3 การดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงานขั้นที่ 4 การสังเกต

ความก้าวหน้าของการจัดกิจกรรมและ
ขั้นที่ 5 สะท้อนผลการดำเนินงานและ
สรุปผล

3. ผลการประเมินการจัด
กิจกรรม 1) ด้านสร้างความร่วมมือและ
ดำเนินงานร่วมกับผู้อื่น ผลการสำรวจก่อน
ทำการวิจัย นักเรียนมีทักษะอันพึง
ประสงค์ ร้อยละ 20 หลังจากการจัด
กิจกรรมโดยใช้กิจกรรมเวรทำความสะอาด
สะอาดประจำวันและกิจกรรมรับประทาน
อาหารกลางวัน ประเมินผลสำเร็จของ
การดำเนินงาน คิดเป็นร้อยละ 65
นักเรียนมีทักษะชีวิตอยู่ในระดับ 3 การ
เห็นคุณค่าเพิ่มขึ้น ร้อยละ 45 2) ด้าน
เห็นคุณค่าและภาคภูมิใจในตนเองและผู้อื่น
ผลการสำรวจก่อนทำการวิจัย นักเรียนมี
ทักษะอันพึงประสงค์ ร้อยละ 33.33
หลังจากการจัดกิจกรรมโดยใช้กิจกรรม
หน้าเสาธงและกิจกรรมเยี่ยมบ้าน
ประเมินผลสำเร็จของการดำเนินงาน คิด
เป็นร้อยละ 92 นักเรียนมีทักษะชีวิตอยู่
ใน ระดับ 5 การมีคุณลักษณะ เพิ่มขึ้น
ร้อยละ 58.673) ด้านจุดเด่นจุดด้อยของ
ตนเองผลการสำรวจก่อนทำการวิจัย
นักเรียนมีทักษะอันพึงประสงค์ร้อยละ
36.67 หลังจากการจัดกิจกรรมโดยใช้
กิจกรรมการแข่งขันกีฬา ประเมิน
ผลสำเร็จของการดำเนินงาน คิดเป็น
ร้อยละ 84 มีทักษะชีวิตอยู่ใน ระดับ 5
การมีคุณลักษณะ เพิ่มขึ้นร้อยละ 47.33
4) ด้านค้นพบความชอบความถนัดและ
ความสามารถของตนเอง ผลการสำรวจ

ก่อนทำการวิจัย นักเรียนมีทักษะอันพึง
ประสงค์ ร้อยละ 38.33 หลังจากการจัด
กิจกรรมโดยใช้กิจกรรมการเคลื่อนไหว
ประกอบจังหวะ ประเมินผลสำเร็จของ
การดำเนินงาน คิดเป็นร้อยละ 66
นักเรียนมีทักษะชีวิตอยู่ใน 3 การเห็น
คุณค่า เพิ่มขึ้น ร้อยละ 27.67 5) ด้าน
การวิพากษ์วิจารณ์และประเมินสภาพการ
รอบตัวด้วยหลักเหตุผลและข้อมูลที่ถูกต้อง
ผลการสำรวจก่อนทำการวิจัย นักเรียนมี
ทักษะอันพึงประสงค์ ร้อยละ 41.67
หลังจากการจัดกิจกรรมโดยใช้กิจกรรมเล่า
ข่าวและเหตุการณ์ประจำวันและกิจกรรม
การใช้ห้องอินเทอร์เน็ตโรงเรียน ประเมิน
ผลสำเร็จของการดำเนินงาน คิดเป็นร้อย
ละ 70 นักเรียนมีทักษะชีวิตอยู่ในระดับ
4 การมีระบบ เพิ่มขึ้น ร้อยละ 28.33
และ 6) ด้านเสนอทางออกของข้อ
ขัดแย้งในกลุ่มเพื่อนด้วยเหตุผลและ
ข้อเท็จจริงที่ถูกต้องและใช้วิธีการเชิงบวก
ผลการสำรวจก่อนทำการวิจัย นักเรียนมี
ทักษะอันพึงประสงค์ ร้อยละ 43.33
หลังจากการจัดกิจกรรมโดยใช้กิจกรรมวัน
สำคัญและกิจกรรมลูกเสือเนตรนารี
ประเมินผลสำเร็จของการดำเนินงาน คิด
เป็นร้อยละ 62 นักเรียนมีทักษะชีวิตอยู่
ในระดับ 3 เห็นคุณค่า เพิ่มขึ้นร้อยละ
18.67

อภิปรายผล

1. สภาพการดำเนินงานการ
เสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียน ระดับ

การศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานการณ์ปัจจุบันพบว่า โรงเรียนเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงานด้านทักษะชีวิต เนื้อหาของทักษะชีวิตยังสอดคล้องหรือบูรณาการรวมอยู่ในสาระการเรียนรู้ 8 สาระ และอยู่ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 20-21) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของระดับนโยบายยังคงเน้นงานวิชาการเป็นหลัก ผู้มีส่วนได้เสียจึงต้องร่วมมือกันในการเตรียมเด็กและเยาวชนให้มีทักษะในการดำเนินชีวิตให้พึ่งพาตนเอง และเผชิญกับปัญหา เพื่อให้อยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีความสุข สอดคล้องกับ อมรวิรัช นาคทรพรพ, (2551 : 12) ที่กล่าวว่า การศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญในการที่จะสร้างเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ความสามารถ มีทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบันและเป็นต้นทุนชีวิตสำหรับอนาคต จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ของการจัดการศึกษาเพื่อให้ตอบสนองกับความต้องการที่จำเป็นและเกิดประโยชน์สูงสุดในการนำไปใช้สำหรับการดำรงชีวิตของผู้เรียน การศึกษากับชีวิตควรเป็นเรื่องเดียวกันและไม่ควรแยกออกจากกันเพราะต่างมีส่วนส่งเสริมและสนับสนุนซึ่งกันและกัน เป็นการเรียนที่สอดคล้องกับความเป็นจริงของชีวิตมากที่สุด และเป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ได้จริงที่เรียกว่ามีทักษะชีวิตเด็กไทยรุ่นใหม่ต้องรู้วิชาชีวิตจะต้องมีทักษะชีวิตที่ปลอดภัย เป็นผู้บริโภคที่

ชาญฉลาด เป็นผู้รู้เท่าทันสื่อ เป็นคนเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรม เป็นคนที่มีจิตใจใฝ่สันติ

2. ผลการศึกษาขั้นตอนการดำเนินการพบว่า มีขั้นตอนที่สำคัญ 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหา ขั้นที่ 2 วางแผนเพื่อกำหนดกลวิธีสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ขั้นที่ 3 การดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงานขั้นที่ 4 การสังเกตความก้าวหน้าของการจัดกิจกรรมและขั้นที่ 5 สะท้อนผลการดำเนินงานและสรุปผล ตามองค์ประกอบทักษะชีวิตของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทักษะชีวิตที่คาดหวังตามช่วงวัยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2554 : 1) ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการของแครร์และเค็มมิส (Carr & Kemmis, 1986 :220-222) ที่ผู้วิจัยมีส่วนร่วมในการวิจัยในลักษณะที่เป็นความร่วมมือกันทั้งผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยต่างมีสถานะที่เท่าเทียมกันในการร่วมคิดร่วมปฏิบัติและร่วมกันประเมินผลการใช้วิธีวิจัยหลักที่นำมาใช้เป็นเครื่องมือในการหาคำตอบ สำหรับการวิจัยที่ต้องการหาความหมายและทำความเข้าใจกับสิ่งที่เกิดขึ้นตามมุมมองของผู้ถูกวิจัยซึ่งเป็นวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ซึ่งต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย

ได้แก่ ผู้บริหาร คณะครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองและผู้นำชุมชน ซึ่งตอบสนองต่อเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่เน้นการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัวและชุมชน การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมก่อให้เกิดผลดีหลายประการ สอดคล้องกับงานวิจัยของธงชาติ วงษ์สวรรค์ (2554: 68) กล่าวคือ 1) ทำให้วัตถุประสงค์และข้อค้นพบมีความตรงมากขึ้น 2) ทำให้สามารถสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ในบริบทต่าง ๆ ได้ 3) ทำให้เกิดความร่วมมือมากขึ้นระหว่างนักวิจัยและผู้มีส่วนได้เสีย 4) เน้นให้ผู้มีส่วนร่วมเห็นสิ่งจูงใจในทางบวก ซึ่งจะทำให้เกิดแรงจูงใจและความพึงพอใจ

3. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการศึกษาทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสร้างความร่วมมือและดำเนินงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข 2) ด้านเห็นคุณค่าและภาคภูมิใจในตนเองและผู้อื่น 3) ด้านจุดเด่นจุดด้อยของตนเอง 4) ด้านค้นพบความชอบความถนัดและความสามารถของตนเอง 5) ด้านการวิพากษ์วิจารณ์และประเมินสภาพการรอบตัว ด้วยหลักเหตุผลและข้อมูลที่ถูกต้อง และ 6) ด้านการเสนอทางออกของข้อขัดแย้งในกลุ่มเพื่อนด้วยเหตุผล

และข้อเท็จจริงที่ถูกต้องและใช้วิธีการเชิงบวก ประเมินผลสำเร็จของการดำเนินงานโดยเฉลี่ย คิดเป็นร้อยละ 73.16 นักเรียนมีทักษะชีวิตอยู่ในระดับ 4 การมีระบบจะเห็นได้ว่าทักษะที่พึงประสงค์ของการวิจัยที่สำคัญที่สุด คือ

1) ด้านความเข้าใจผู้อื่น ทั้งนี้ในสังคมปัจจุบันนักเรียนมีความแตกต่างระหว่างบุคคลและรู้ว่าทุกคนมีคุณค่าเห็นใจและยอมรับบุคคลที่มีปัญหาและเข้าใจสภาพของสังคมมากขึ้น ทำให้การดำเนินชีวิตประจำวันอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัญชลี ภูมิจันทิก(2554 : 60) ที่กล่าวว่า ถ้าบุคคลที่เข้าใจในจุดเด่นจุดด้อยของตนเองว่าอะไรที่ตนปรารถนาและไม่พึงปรารถนาจะทำให้เข้าใจในความแตกต่างของบุคคลอื่นของบุคคลอื่นจะมีความรู้สึกเห็นใจบุคคลที่แตกต่างจากเรา ถึงแม้เราจะไม่คุ้นเคย ซึ่งจะช่วยให้เราเข้าใจและยอมรับความแตกต่างของบุคคล ทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีทางสังคม

2) ทักษะอันพึงประสงค์ ด้านการมีวินัย หมายถึงความสามารถของบุคคลในการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมให้เป็นไปตามที่มุ่งหวัง โดยเกิดความสำนึกเป็นค่านิยมที่ดีงาม แต่ทั้งนี้จะต้องไม่กระทำการใด ๆ อันเป็นผลที่ทำให้เกิดความยุ่งยากแก่ตนเองและบุคคลอื่นในอนาคต จะต้องเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองแก่ตนเองและบุคคลอื่น โดยไม่ขัดต่อ

ระเบียบของสังคมและสิทธิของบุคคลอื่น วินัยจึงเป็นสิ่งที่สำคัญต่อการพัฒนาเด็ก เพราะช่วยเติมความปรารถนาของเด็กให้เต็ม รวมทั้งการปรับตัวทางบุคลิกภาพ อย่างมีความสุข (Hurlock, 1964 : 393) เนื่องจากวินัยคือ การแสดงออก ซึ่งคุณธรรมต่าง ๆ มีหลักปัจจัยสำคัญ ร่วมกันที่ทำให้เกิดพฤติกรรมด้านวินัยในตนเอง ดังที่นักจิตวิทยาได้สรุปลักษณะ ของบุคคลที่มีวินัยในตนเองเอาไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของแสวงวัน ทองทิพย์ (2554: 20) กล่าวถึงคุณลักษณะ ที่สำคัญ ของ ผู้ที่มีวินัยในตนเอง มีคุณลักษณะที่สำคัญได้แก่ การมี ระเบียบและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของ โรงเรียนหรือสังคม สามารถควบคุม อารมณ์ได้ มีความอดทนตรงต่อเวลามี ความรับผิดชอบมีความซื่อสัตย์และมีความ เป็นผู้นำ

ข้อเสนอแนะ

ผลจากการวิจัย การเสริมสร้าง ทักษะชีวิตของนักเรียน ระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วมผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำ ผลการวิจัยไปใช้

1.1 การจัดกิจกรรม พัฒนาผู้เรียน ต้องเป็นการเรียนรู้ควบคู่ ไปกับการพัฒนาตนเองของผู้เรียน สถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรม ที่หลากหลาย ที่เน้นผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง

และเรียนผ่านประสบการณ์ ในการ เสริมสร้าง คุณลักษณะ นิสัยที่ดี เป็นพื้นฐานของการเป็นพลเมืองที่ดีของ ชาติและของสังคมโลก

1.2 ผู้เรียนนักเรียนมี บทบาท ในการวิเคราะห์ตนเอง และร่วม กิจกรรมตามความสมัครใจได้รู้จักตนเอง มีจิตอาสา สามารถปรับตัว มีทักษะทาง สังคมและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ครูผู้สอนนำผลการดำเนินงานไป พัฒนาการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหาร โรงเรียนนำข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนไป ใช้ในการกำหนดแนวทางการพัฒนา นักเรียน หลักสูตร และพัฒนาคุณภาพ การศึกษา

1.3ผู้บริหาร เป็นผู้มี บทบาทในการกำหนดแผนการจัดกิจกรรม ไว้ในหลักสูตรสถานศึกษาและให้ทุกฝ่ายมี ส่วนร่วม ชี้แจง พัฒนาส่งเสริม สร้าง ความตระหนักให้กับบุคลากรและสร้าง เครือข่ายประสานความร่วมมือ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ นิเทศ ติดตาม ประเมินผลและให้คำปรึกษา สร้างขวัญ กำลังใจ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการ วิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเรื่อง การ เสริมสร้างทักษะชีวิตนักเรียน ระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้การวิจัยเชิง ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในระดับ การศึกษาอื่น ที่จัดการศึกษาทั้งในระบบ การศึกษา นอกกระบบการศึกษา

2.2. ควรศึกษาเรื่องการเสริมสร้างทักษะชีวิตนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยการใช้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมนักเรียนที่นอกเหนือจากกิจกรรมที่โรงเรียนเคยจัดอยู่แล้ว และใช้วิธีการประเมินพฤติกรรมนักเรียนในรูปแบบอื่น ๆ

เพื่อให้มีความหลากหลาย และประเมินได้ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

2.3 ควรศึกษาเรื่องการเสริมสร้างทักษะชีวิตนักเรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้การวิจัยแบบอื่น ๆ และใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ผลการศึกษาในเชิงลึกมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : คุรุสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ธงชาติ วงษ์สวรรค์.(2554). การพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา , 22 (2), 68.
- ไพศาล มั่นอก. (2557). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาขนาดเล็ก : กรณีศึกษาของนักเรียนโรงเรียนวิเศษชัยชาญวิทยาคม. วารสารสุทธิปริทัศน์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 28(88), 113
- โรงเรียนบ้านห้วยพลวง. (2555).รายงานการประกันคุณภาพภายใน ประจำปีการศึกษา 2555. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 , ชัยภูมิ.
- สกล วรเจริญศรี. (2550). การศึกษาทักษะชีวิตและการสร้างโมเดลกลุ่มฝักอบรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนวัยรุ่น. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. ,มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2554). การพัฒนาทักษะชีวิตในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน. มพท. 2554
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2555). แนวทางการพัฒนาทักษะชีวิตบูรณาการการเรียนการสอน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ หลักสูตรแกนกลางการศึกษา

ชั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร
แห่งประเทศไทย.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (19 สิงหาคม 2555). *ทักษะชีวิต*. สืบค้นเมื่อ

16 กรกฎาคม 2556, จาก www.lifeskills.obec.go.th/lifeskills.php

แสงวัน ทองทิพย์. (2554). *การพัฒนาความมีวินัยในตนเองของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2
โรงเรียนชุมชนบ้านอาฮี อำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม
วิทยานิพนธ์ ค.ม., มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, เลย.*

อมรวิชัย นาครทรรพ. (2551). *การศึกษาในวิถีชุมชน : การสังเคราะห์ประสบการณ์
ในชุดโครงการวิจัยด้านการศึกษากับชุมชน. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุน
สนับสนุนการวิจัย.*

อัญชลี ภูมิจันทิก. (2554). *ประสิทธิผลโปรแกรมสุขศึกษาในการประยุกต์ใช้การเสริมสร้าง
ทักษะชีวิตกับแรงสนับสนุนทางสังคมเพื่อป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร
ในนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดนครราชสีมา.
วารสารวิจัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น (ฉบับบัณฑิตศึกษา), 11 (4), 55 - 66.*

Carr, W. and S. Kemmis. 1986. *Becoming Critical: Education, Knowledge and
Action Research*. Geelong: Deakin University Press.

Hurlock, E.B. (1964). *Child Development*. (4th ed.). New York : Mc Graw -
Hill Book company

Kemmis, S. & McTaggart, R. (1988). *The Action Research
lanner*. Melbourne : Deakin University.